Originalni naučni rad
UDK 351.74/.76:323.285
DOI 10.7251/MFP1701007B
COBISS.RS-ID 6752280

TEHNOLOŠKE INOVACIJE, NOVI MEDIJI I MEĐUNARODNA SURADNJA IZVJEŠTAJNIH SLUŽBI U BORBI PROTIV TERORIZMA: OD RAZMJENE INFORMACIJA DO ZAJEDNIČKIH OPERACIJA

Marija Boban[1], Matko Tomas[2]

SAŽETAK:

U okruženju rasta broja terorističkih napada i brojnih globalnih sigurnosnih prijetnji otvara se pitanje uporabe novih medija i tehnoloških inovacija s naglaskom na međunarodnoj suradnji izvještajnih agencija s ciljem borbe protiv terorizma kao i drugih oblika sigurnosnih ugroza s ciljem postizanja više razine sigurnosti. Autori u prvom dijelu rada donose prikaz rada izvještajnih službi te novih medija i tehnoloških inovacija s kojima se koriste pri svom radu. Detaljnije su opisani i izvještajni sustav Republike Hrvatske te neki od najrazvijenijih izvještajnih sustava svijeta poput onog u SAD, Velikoj Britaniji, Njemačkoj ili Francuskoj. U drugom dijelu rada autori istražuju suradnju u pogledu razmjene informacija između pojedinih službi koja postaje ključ borbe protiv terorizma s naglaskom na važnost (i nužnost) korištenja novih medija kao oblika razmjene (i prikupljanja) informacija kao i detaljan prikaz problema koji se pojavljuju uz samu razmjenu. Također, autori predstavljaju i još jedan oblik suradnje između izvještajnih službi, a to je organiziranje zajedničkih operacija koje su uistinu rjeđe te je na njih stavljen poseban naglasak u ovom radu kroz njihov prikaz na primjerima.
Ključne riječi: informacija, izvještajne službe, međunarodna suradnja, nacionalna sigurnost, novi mediji, operacije, tehnološke inovacije, terorizam

***APSTRACT*:**

In the context of the growing number of terrorist attacks and numerous global security threats, the issue of using new media and technological innovations is highlighted, with an emphasis on international co-operation of reporting agencies with a view to combating terrorism and other forms of security threats with a view to achieving a higher level of security. The authors in the first part of the paper present the work of reporting services and new media and technological innovations used in their work. The reporting system of the Republic of Croatia and some of the most developed reporting systems in the world such as the United States, the UK, Germany or France are described in detail. In the second part, authors investigate co-operation in the exchange of information between individual services that is key to combating terrorism with an emphasis on the importance (and necessity) of using new media as a form of exchange (and gathering) information as well as a detailed view of the problems that arise with the exchange itself . Also, authors represent another form of cooperation between reporting services, which is

1 Doc. dr sc Marija Boban, Pročelnica Katedre za ekonomske i financijske znanosti Pravnog fakulteta Sveučilišta u Splitu
2 Matko Tomas,Magistar forenzike – diplomand na Sveučilišnom odjelu za forenične znanosti Sveučilišta u Splitu

the organization of joint operations that are indeed less frequent and have been given special emphasis in this paper through their representation in the examples.
Key words*: information, reporting service, international cooperation, national security, new media, operations, technological innovation, terrorism*

UVOD

Zadaća izvještajnih službi je prikupljanje i analiziranje podataka i na taj način stjecanje saznanja koja će dati jasniji uvid u situaciju koju istražuju. Cilj njihovog rada je zaštita države tj. nacionalne sigurnosti. Upravo korištenjem tehnoloških inovacija i novih medija te prikupljanjem i posebnom obradom podataka dolaze do saznanja koja prezentiraju većem broju krajnjih korisnika, primjerice donositeljima političkih odluka, vojnim zapovjednicima, državnim institucijama ili privatnim kompanijama čija je zaštita od nacionalnog interesa. Kada ti krajnji korisnici dobiju takve podatke oni imaju posebna saznanja pomoću kojih mogu donositi bolje odluke i lakše odolijevati brojnim prijetnjama kojih u modernom svijetu ne fali.

Izvještajni podaci se prikupljaju na više različitih načina no najstariji način prikupljanja je špijuniranje koje postoji skoro od kada postoji i čovječanstvo. Prije su se tim poslom bavili ljudi niskog stupnja obrazovanja i sumnjivog morala, a danas je to posao profesionalnih agenata i stručnjaka iz raznih područja ljudskih djelatnosti. Modernizacijom svijeta su napredovale i prijetnje koje se stavljaju pred jednu naciju a taj stupanja napretka trebaju pratiti i izvještajne službe korišenjem novih tehnoloških inovacija te novih medija. Uloga izvještajnih službi nikada nije bila važnija nego danas i sve je teže pratiti mnoge prijetnje koje postoje u današnje doba osobito u borbi protiv terorizma. Jedan od odgovora na sve veće prijetnje je međunarodna suradnja izvještajnih službi. Kroz suradnju izvještajne službe mogu pokriti puno više područja te tako biti puno efikasnije. Ta suradnja se prvenstveno ogledava u međusobnoj razmjeni podataka. Da bi došlo do razmjene podataka između dviju ili više izvještajnih službi one moraju imati međusobno povjerenje koje nije tako lako steći pa sama razmjena podataka ne teče uvijek bez problema. No bitno je napomenuti da u današnje vrijeme izvještajne službe sve više uviđaju prednost međusobne razmjene podataka pa se podaci razmjenjuju u sve većim količinama.

Međutim, prikupljanje i analiziranje podataka nije jedini zadatak izvještajnih agencija, one ponekad moraju i aktivnije djelovati u zaštiti nacionalnih interesa pa tako ponekad moraju organizirati i tajne operacije kojima utječu na strane vlade i globalno okruženje, i to na način koji je pogodan za njihovu vladu. U suradnji i organiziranju zajedničkih tajnih operacija također postoje mnogobrojne prednosti, ali se izvještajne službe za tako nešto ipak rjeđe odlučuju jer je potreban vrlo visok stupanj povjerenja da se upuste u zajedničko organiziranje operacije.

1. Izvještajne službe

Izvještajne službe neke države se smatraju prvom linijom obrane te države od vanjskih i unutarnjih prijetnji. Prvom linijom obrane se smatraju jer pokušavaju preduhitriti i preventivno djelovati na sve moguće prijetnje državi, što nimalo nije lako. Uspješno odupiranje države svim tim prijetnjama ovisi o točnosti, pouzdanosti i pravovremenosti podataka koje izvršna tijela države imaju na raspolaganju, a izvršnim tijelima te podatke dostavljaju

izvještajne službe. Rad izvještajnih službi je izrazito kompleksan, a organizacija izvještajnih službi se razlikuje od države do države. Na njihovu strukturu, djelatnost i poziciju unutar same države bitno utječu karakteristike političkog sustava te države, organizacija vlasti, karakteristike njene nacionalne sigurnosti, položaj države na međunarodnoj sceni te mnogu drugi čimbenici.

Vrlo je teško na jednostavan način definirati tako širok pojam kao što je izvještajni rad ili izvještajna agencija. Ukratko, izvještajna agencija je državno tijelo zaduženo za prikupljanje, analizu, obradu i ocjenjivanje svih raspoloživih podataka vezanih uz nacionalnu sigurnost jedne države. Produkt izvještajnog rada je izvještajni podatak koji državi pruža oštriji uvid u političku i vojnu situaciju širom svijeta. Da bi neki podatak postao izvještajni podatak on mora proći kroz izvještajni ciklus koji počinje samim prikupljanjem podataka, zatim slijedi dodatno prosijavanje i procesuiranje podataka koji idu na daljnju analizu i nakon što stručnjaci pomno izanaliziraju sve te podatke dobije se izvještajni podatak (eng. *intelligence*). Ono što razlikuje izvještajni podatak od bilo koje druge vrste podataka je tajni materijal koji je utkan u njega jer se za izvještajni podatak često kaže da je to onaj podatak koji neka druga strana želi sakriti. Iako je istina da se do tih podataka dolazi i iz nekih tajnih izvora, većina podataka se prikuplja iz javno dostupnih izvora kao što su televizijsko emitiranje, novine, znanstveni časopisi, ekonomski izvještaji itd.

Allen Dulles, glavni čovjek CIA od 1953. do 1961, je 25. travnja 1947. godine u svom svjedočenju pred senatskim odborom za oružane snage rekao da oko 80% izvještajnih analiza temelji na podacima prikupljenim iz javnih izvora.[3] Bez obzira na to koliki je točan omjer podataka prikupljenih iz tajnih i javno dostupnih izvora, neupitno je da su za dobru i preciznu analizu potrebni podaci iz oba izvora. Taj omjer se vremenom mijenjao i prilagođavao trenutnoj situaciji. Za vrijeme Hladnog rata velika količina podataka koji su pili potrebni izvršnim tijelima SAD i SSSR-a su bili sakriveni te su se izvještajne službe morale koristiti raznim tajnim operacijama da bi došle do takvih podataka. Špijunaža je tada bila jedno od glavnih oružja obiju strana te je to razdoblje najzaslužnije zašto se danas uz izvještajne službe veže karakteristika tajanstvenosti. Omjer tajnih i javnih podataka također ovisi i o tematici o kojoj se podaci prikupljaju. Primjerice ako se prikupljaju podaci vezani uz borbu protiv terorizma, trgovine narkoticima, ljudima ili oružjem, ili podaci o zatvorenim državama kao što su Sjeverna Koreja ili Iran, tada značajno raste udio podataka prikupljenih iz tajnih izvora (oko 75-90%). S druge strane političke i ekonomske teme su vrlo dobro pokrivene u javnim medijima iz kojih izvještajne službe mogu preuzeti dosta pouzdanih podataka pa je udio podataka iz tajnih izvora kod ovih tema značajno manji (oko 10-40%).[4] Iako izvještajne službe veliku većinu podataka izvlače iz javno dostupnih izvora, oni podaci dobiveni iz tajnih izvora se često pokažu puno korisnijima.

U današnje vrijeme je uvelike smanjena vjerojatnost izbijanja rata globalnih razmjera kao što su bili Prvi i Drugi svjetski rat, ali je zato povećana vjerojatnost izbijanja raznih oblika lokalnih oružanih i drugih vrsta sukoba interesa kao i terorizma te je stoga danas raspolaganje pravodobnim informacijama od velike važnosti. Kako je nekada vrijedjela teza o tome kako onaj koji ima brodove, gospodari morima, onaj koji gospodari morima, vlada trgovinom, a onaj koji vlada trgovinom – vlada svijetom, tako u današnje informatičko doba vrijedi teza: tko raspolaže informacijama – vlada svijetom.

3 Johnson, Loch K., „Secret agencies: U.S. intelligence in a hostile world", (1998), str. 2
4 ibid, str 4

Djelujući od pamtivijeka iz pozadine, izvještajne službe su odigrale važnu ulogu u mnogim krizama i sukobima širom svijeta. No bilo je razdoblja kada su, što zbog potcjenjivanja od same države što zbog vlastite nesposobnosti, uzrokovale neiščekivane sudbonosne događaje na međunarodnoj sceni i vrlo nemile i katastrofalne događaje za vlastite nacije. Mnoge europske zemlje su u Prvi svjetski rat ušle sa slabo organiziranim izvještajnim službama ili čak bez njih.

Njemačka se u Prvom svjetskom ratu uzdala u svoju vojnu nadmoć, potcijenila je savezničke, a zanemarila ulogu vlastitih izvještajnih i protuizvještajnih službi zbog čega je, između ostalih razloga, izgubila rat. Slično je grešku napravila Francuska u Drugom svjetskom ratu. Njihova protuizvještajna služba nije otkrila u zemlju infiltrirane njemačke agente i zavrbovane špijune, a izvještajna služba je krivo procijenila snagu njemačke vojske koja je 1941. napala Francusku te ju uskoro i okupirala. Britanske vlasti su ispravno procijenile važnost izvještajnih i protuizvještajnih službi te su uspjele suzbiti njemačku špijunsku djelatnost u svojoj zemlji. Njihove izvještajne službe su neprekidno dostavljale informacije vladi čime su uvelike pomogli da se rat dobije. SAD je pred sam rat imala samo izvještajni stožer od pet do šest ljudi koji je djelovao pod okriljem kopnene vojske, najbrojnijeg roda njihovih oružanih snaga. Tokom rata su uvidjeli važnost izvještajnih službi tako da su na kraju rata imali uspostavljene nacionalne izvještajne službe s 1.000 do 1.300 vojnih i civilnih zaposlenika.[5]

Od Drugog svjetskog rata do danas važnost izvještajnih službi neprestano raste i odavno izvještajne službe nisu samo ljudi koji rade u njima i za njih. Njihov sastavni dio su i raznovrsna moderna tehnička sredstva za prikupljanje informacija. One posjeduju brojne specijalizirane elektroničke uređaje razmještene po kopnu i one koji manevriraju po kopnu, na moru, ispod morske površine, u zraku i svemiru.

1.1. Metode prikupljanja podataka – novi mediji i tehnološke inovacije

Postoji pet različitih metoda koje izvještajne agencije koriste za prikupljanje podataka skraćenih naziva: HUMINT, SIGINT, IMINT, MASINT i OSINT.

HUMINT (*Human intelligence*) označava kategoriju izvještajnih podataka koji su prikupljeni korištenjem ljudskih resursa. Tipične HUMINT aktivnosti uključuju špijunažu, ispitivanje, razgovor i slično.

Putem tehnoloških inovacija i korištenjem novih medija razvijaju se novi oblici prikupljanja podataka kao što je SIGINT (*Signals intelligence*) koji označava one izvještajne podatke koji su dobiveni presretanjem nekih signala. Postoje tri podvrste SIGINT-a:

- COMINT (*Communications intelligence*) – presretanje komunikacijskih signala što uključuje verbalnu komunikaciju, telefonsku, računalnu i sve druge oblike komunikacije.
- ELINT (*Electronic intelligence*) – presretanje elektroničkih nekomunikacijskih signala najčešće vezanih uz civilne i vojne radare.
- FISINT (*Foreign instrumentation signals intelligence*) – presretanje stranih elektromagnetskih signala vezanih uz testiranje i operativno korištenje stranih vojnih postrojenja.

5 Vidušić, E., „Vodič kroz tajne službe", (2004), str 10

IMINT (*Imagery intelligence*) – označava izvještajne podatke koji se prikupljaju iz medija kao što su vizualne fotografije dobivene iz infracrvenih, laserskih, elektro-optičkih i radarskih senzora. Vrlo često se koriste i fotografije dobivene iz satelita u Zemljinoj orbiti.

MASINT (*Measurement and signatures intelligence*) je tehnička kategorija prikupljanja izvještajnih podataka koja služi da bi se mjerenjem i određivanjem karakterističnih osobina identificirala određena meta.

U obliku novih medija potrebno je posebno naglasiti OSINT (*Open-source intelligence*) koji označava izvještajne podatke koji su prikupljeni iz izvora dostupnih široj javnosti što se najviše odnosi na nove medije i internet. Važno je naglasiti, osobito u ovom radu, da se upravo ovom metodom dobija daleko najveća količina izvještajnih podataka.[6]

2. Hrvatski izvještajni sustav

Hrvatski izvještajni sustav je reformiran 2006. godine donošenjem Zakona o sigurnosno-obavještajnom sustavu. Tim zakonom su osnovane dvije sigurnosno-obavještajne službe: Sigurnosno-obavještajna agencija (SOA) i Vojna sigurnosno-obavještajna agencija (VSOA). SOA je civilna služba zadužena za civilni izvještajni rad, a VSOA je ustrojstvena jedinica Ministarstva obrane koja pruža potporu samom Ministarstvu obrane i Oružanim snagama Republike Hrvatske u vršenju njihovih zadaća.

VSOA prikuplja, analizira, obrađuje i ocjenjuje podatke o vojskama i obrambenim sustavima drugih zemalja, o vanjskim pritiscima koji mogu imati utjecaja na obrambenu sigurnost te aktivnostima u inozemstvu koje su usmjerene na ugrožavanje obrambene sigurnosti zemlje.[7]

SOA prikuplja, analizira, obrađuje i ocjenjuje podatke političke, gospodarske, znanstveno-tehnološke i sigurnosne prirode koji se odnose na strane države, organizacije, političke i gospodarske saveze, skupine i osobe, osobito one koje ukazuju na namjere, mogućnosti, prikrivene planove i tajna djelovanja usmjerena na ugrožavanje nacionalne sigurnosti Republike Hrvatske. [8]

Za usmjeravanje rada sigurnosno-obavještajnih agencija zaduženi su Predsjednik Republike i predsjednik Vlade, a za njihovu suradnju u tom pogledu je zaduženo Vijeće za nacionalnu sigurnost[9], a za operativno usklađivanje rada SOA i VSOA zaduženo je tijelo koje se zove Savjet za koordinaciju sigurnosno-obavještajnih agencija.[10] Dodatna tijela koja su osnovana Zakonom o sigurnosno-obavještajnom sustavu i koja bitno sudjeluju u sigurnosno-obavještajnom radu su:

- Ured Vijeća za nacionalnu sigurnost koji obavlja stručne i administrativne poslove za Vijeće za nacionalnu sigurnost i Savjet za koordinaciju sigurnosno-obavještajnih agencija, obavlja poslove koji Vijeću za nacionalnu sigurnost omogućavaju analizu izvješća sigurnosno-obavještajnih agencija i ocjenu postizanja ciljeva rada sigurnosno-obavještajnih agencija, ocjenu provođenja odluka predsjednika Republike i Vlade u usmjeravanju rada sigurnosno-obavještajnih agencija te poslove koji predsje-

6 Interagency OPSEC Support Staff (IOSS), „Intelligence Threat Handbook", str. 67 i 68, (dostupan na: http://nsarchive.gwu.edu/NSAEBB/NSAEBB424/docs/Cyber-018.pdf)
7 „Zakon o sigurnosno-obavještajnom sustavu Republike Hrvatske", članak 24
8 Ibid., članak 23
9 Ibid., članak 3
10 Ibid., članak 5

dniku Republike i Vladi omogućavaju nadzor nad radom sigurnosno-obavještajnih agencija.[11]
- Zavod za sigurnost informacijskih sustava koji djeluje kao središnje državno tijelo zaduženo za obavljanje poslova u tehničkim područjima informacijske sigurnosti državnih tijela[12]
- Operativno-tehnički centar za nadzor telekomunikacija koji je osnovan radi obavljanja aktivacije i upravljanja mjerom tajnog nadzora telekomunikacijskih usluga, djelatnosti i prometa te ostvarivanja operativno-tehničke koordinacije između pravnih i fizičkih osoba koje raspolažu javnom telekomunikacijskom mrežom i pružaju javne telekomunikacijske usluge i usluge pristupa u Republici Hrvatskoj i tijela koja su ovlaštena za primjenu mjera tajnog nadzora telekomunikacija sukladno ovom zakonu i Zakonu o kaznenom postupku.[13]

Izvještajne agencije o svim važnijim podacima koje su prikupile u svom radu te svojim procjenama sigurnosnih situacija izvješćuju predsjednika Republike, predsjednika Hrvatskog sabora, predsjednika Vlade i Ureda vijeća za nacionalnu sigurnost. VSOA izvješća dostavlja i ministru obrane, a načelniku Glavnog stožera Oružanih snaga samo kad se to odnosi na Oružane snage. Ministrima i drugim državnim dužnosnicima dostavljaju se oni podaci koji se odnose na njihov djelokrug rada.[14]

SOA ima civilnu izvještajnu ulogu koja je za potrebe ovog rada bitnija od vojne pa će u daljnjem tekstu više pažnje biti posvećeno SOA. Dakle, SOA je središnje državno tijelo odgovorno za izvještajni i protuizvještajni civilni rad s glavnim ciljem da se zaštiti opstojnost, neovisnost, jedinstvenost i suverenitet Republike Hrvatske. SOA rad u zemlji i inozemstvu je prvenstveno usmjeren na prikupljanje i analizu podataka o pojedincima, skupinama ili organizacijama koje sudjeluju ili su povezane s:
- obavještajnim radom usmjerenim protiv RH
- terorističkim aktivnostima
- aktivnostima usmjerenim na rušenje ustroja državne vlasti
- ekstremistički i nasilnim ponašanjima koji ugrožavaju nacionalnu sigurnost
- aktivnostima koje ugrožavaju sigurnost najviših državnih dužnosnika
- organiziranim kriminalom koji ugrožava gospodarski sustav
- drugim aktivnostima koje ugrožavaju nacionalnu sigurnost

SOA također:
- prikuplja podatke od značaja za hrvatski gospodarski sustav
- obavlja sigurnosne provjere
- vrši protuizvještajnu zaštitu štićenih osoba, objekata i prostora u zemlji i inozemstvu
- brine o informacijskoj sigurnosti u državnim tijelima te štiti klasificirane podatke.[15]

11 Ibid., članak 6
12 Ibid., članak 13
13 Ibid., članak 18
14 Ibid., članak 55
15 SOA – Područja (djelokrug) rada (https://www.soa.hr/hr/soa/podrucja/)

Sjedište SOA je u Zagrebu a diljem Hrvatske ima još deset regionalnih centara. Na čelu SOA stoji njezin ravnatelj kojeg biraju svojim supotpisom predsjednik Republike i predsjednik Vlade.

3. Svjetske izvještajne službe

Izvještajni sustav svake države je posebno prilagođen s obzirom na potrebe i mogućnosti te države. Jedinstven je za svaku državu, a njegova organizacija ovisi o različitim načinima organizacije vlasti, o shvatanja pojma nacionalne sigurnosti i političkom uređenju konkretne države. U izvještajnom sustavu neke države može sudjelovati više ili manje službi i njihov broj je praktički neograničen tj. svaka država će organizirati onoliko službi koliko misli da joj je potrebno. Te službe se međusobno mogu razlikovati po funkciji koju vrše (npr. IMINT ili HUMINT) te po području koje pokrivaju (npr. domaće ili strane službe, civilne ili vojne službe). U nekim državama su ove uloge strogo podijeljene između više službi dok u nekim državama jedna služba objedinjuje dvije ili više uloga, negdje jedna služba vrši i izvještajni i protuizvještajni rad, a negdje je taj rad podijeljen u dvije različite službe.

Domaće službe prikupljaju podatke vezane uz unutarnju sigurnost države. Unutarnja sigurnost se odnosi na zaštitu državnog teritorija i društva od terorizma, špijunaže, sabotaže, ekstremizma, organiziranog kriminala, trgovine drogom i sličnih prijetnji. Zadatak stranih službi je briga o vanjskoj sigurnosti države. Održavanje vanjske sigurnosti podrazumijeva poznavanje svih opasnosti i ugroza koje državi prijete od strane drugih država, kao i procjena vjerojatnosti da će se te prijetnje obistiniti. Stoga je takvim službama bitno poznavati namjere, kapacitete i aktivnosti stranih država, organizacija, udruženja ili osoba koje za matičnu državu predstavljaju stvarnu ili potencijalnu opasnost.

U sljedećih par primjera ćemo pokazati način funkcioniranja nekih od najrazvijenijih izvještajnih sustava svijeta.

3.1. Sjedinjene Američke Države

U SAD postoji tijelo koje se zove Izvještajna zajednica Sjedinjenih Država (eng. *United States Intelligence Community – USIC).* To tijelo je sastavljeno od 16 službi koje su međusobno neovisne, ali zajedno rade u izvještajnom sustavu SAD. Izvještajni sustav SAD je izrađen na osnovi Zakona o nacionalnoj sigurnosti (eng. *National Security Act*) iz 1947. godine. Iako je u međuvremenu više puta dorađivan i reformiran, izvještajni sustav i danas funkcionira po osnovama izvornog zakona iz 1947. Sama Izvještajna zajednica (USIC) je osnovana Izvršnom uredbom 12333 (eng. *Executive order 12333*) predsjednika Ronalda Reagana iz 4. prosinca 1981. godine. Najnovija reforma izvještajnog sustava dolazi iz 2004. godine u obliku Zakona o izvještajnoj reformi i prevenciji terorizma (eng. *Intelligence reform and terrorism prevention act*). Do donošenja tog zakona na čelu Izvještajne zajednice je bio direktor centralnog izvještajstva (eng. *Director of Central Intelligence*), a donošenjem ovog zakona ta uloga nestaje i preuzima ju direktor nacionalnog izvještajstva (eng. *Director of National Intelligence*).[16] Funkcija tog direktora je nastala tek donošenjem ovog zakona koji i određuje zaduženja i detalje same funkcije. Po tom zakonu direktor nacionalnog izvještajstva je zadužen za nadzor provođenja Nacionalnog izvještajnog programa u svim

16 Zakon o izvještajnoj reformi i prevenciji terorizma Sjedinjenih Američkih Država, članak 102

službama koje su članice Izvještajne zajednice.[17] On također određuje ciljeve, prioritete i smjernice za rad Izvještajne zajednice na način da se pravovremeno i efikasno podaci prikupljaju, obrađuju, analiziraju i prenose donositeljima političkih odluka.[18]

Članovi Izvještajne zajednice Sjedinjenih Država su:[19]

- U. S. Air Force Intelligence, Surveillance, and Reconnaissance Agency
- U. S. Army Intelligence
- Central Intelligence Agency
- Coast Guard Intelligence
- Defense Intelligence Agency
- U. S. Department of Energy's Office of Intelligence and Counter intelligence
- U. S. Department of Homeland Security's Office of Intelligence and Analysis
- U. S.Department of State's Bureau of Intelligence and Research
- U. S. Department of the Treasury's Office of Intelligence and Analysis
- Drug Enforcement Administration
- Federal Bureau of Investigation
- Marine Corps Intelligence
- National Geospatial-Intelligence Agency
- National Reconnaissance Office
- National Security Agency
- Office of Naval Intelligence

Centralna izvještajna agencija (eng. *Central Intelligence Agency – CIA*) je osnovana 1947. Zakonom o nacionalnoj sigurnosti kojeg je potpisao predsjednik Harry Truman. Po ovom zakonu na čelu CIA je bio direktor centralnog izvještajstva kojeg bira predsjednik na preporuku Senata.[20] Osnutkom Izvještajne zajednice Sjedinjenih Država (USIC) taj direktor je istovremeno bio i na čelu CIA i cjelokupnog USIC-a, a reformom iz 2004. na čelo CIA dolazi direktor centralne izvještajne agencije, a na čelo Izvještajne zajednice direktor nacionalnog izvještajstva. Prema ovom zakonu iz 1947. godine dužnosti CIA su sljedeće:[21]

- Savjetovati Vijeće nacionalne sigurnosti (eng. *National Security Council*) o problemima vezanim uz izvještajnu aktivnost državnih odjela i agencija koje rade na području nacionalne sigurnosti
- Davati preporuke Vijeću nacionalne sigurnosti u koordinaciji izvještajnog rada državnih odjela i agencija koje rade na području nacionalne sigurnosti
- Uređivati i procjenjivati izvještajne podatke vezane uz nacionalnu sigurnost te iste širiti dalje unutar Vlade korištenjem odgovarajućih agencija i postrojenja
- Preuzimati poslove ostalih državnih izvještajnih agencija ukoliko Vijeće nacionalne sigurnosti procjeni da će se ti poslovi lakše odraditi unutar CIA
- Odrađivati sve ostale funkcije i dužnosti vezane uz izvještajni rad na koje ih uputi Vijeće nacionalne sigurnosti.

17 Ibid, članak 102A, stavka (2) (c) (C)
18 Ibid, članak 102A, stavka (2) (f) (i)
19 https://www.dni.gov/index.php/intelligence-community/members-of-the-ic
20 Zakon o nacionalnoj sigurnosti Sjedinjenih Američkih Država, članak 102, stavka (a)
21 Ibid., članak 102, stavka (f)

Godine 1981. donošenjem Izvršne odredbe 12333 se reformira izvještajni sustav u državi pa po toj odredbi CIA dužnosti su sljedeće:[22]

- Prikupljati (uključujući i tajnim putem), analizirati, proizvoditi i širiti unutar Vlade strane izvještajne i protuizvještajne podatke
- Poduzimati protuizvještajne aktivnosti bez zauzimanja i vršenja funkcija vezanih uz unutarnju sigurnost Sjedinjenih Država
- Pružati administrativnu i tehničku potporu unutar i van SAD
- Vršiti tajne operacije koje dozvoli predsjednik. Niti jedna druga agencija izuzev CIA (ili Oružanih snaga SAD za vrijeme rata kojeg prethodno treba proglasiti Kongres) ne smije vršiti tajne operacije osim ako predsjednik ne odluči da će se određeni cilj lakše postići tajnom operacijom neke druge agencije
- Uspostavljati međunarodnu suradnju s izvještajnim i sigurnosnim službama drugih država ili međunarodnih organizacija u skladu s člankom 1.3, stavka (b) (4)[23] iz ove Odredbe
- Pod nadzorom direktora nacionalnog izvještajstva i u skladu s člankom 1.3, stavka (b) (4) iz ove odredbe, koordinirati suradnjom i implementirati izvještajne i protuizvještajne mjere u suradnji Izvještajne zajednice sa službama drugih država ili međunarodnih organizacija
- Vršiti sve ostale funkcije i dužnosti vezane uz izvještajni rad koje im naloži direktor nacionalnog izvještajstva.

CIA je podijeljena u pet različitih pododjela: Operativna uprava, Analitička uprava, Uprava za razvoj i tehnologiju, Uprava za podršku i Uprava za digitalnu inovaciju. Svi ti pododjeli rade zajedno na prikupljanju, analizi i prenošenju izvještajnih podataka da bi se dobio što kvalitetniji krajnji proizvod. Da bi uspješno izvršavala svoje zadatke i odolijevala izazovima koje pred nju stavlja moderno društvo, CIA puno ulaže u istraživanje, razvoj i korištenje visokorazvijene tehnološke opreme. Samostalna je agencija koja je zadužena za strani izvještajni rad. Iako je samostalna i služi kao neovisan izvor izvještajnih podataka, CIA usko surađuje sa ostalim članicama Izvještajne zajednice da bi pružili što kvalitetniju izvještajnu uslugu krajnjim korisnicima bili to donositelji političkih odluka u Washingtonu ili vojni zapovjednici na bojišnici.

Nacionalna sigurnosna agencija (eng. *National Security Agency – NSA*) je osnovana 1952. godine kao sastavni dio Ministarstva obrane. Njihovo područje izvještajnog rada je SIGINT, tj. zaduženi su za nadzor i presretanje svih vrsta elektroničkih signala da bi iz njih izvukli izvještajni podatak. Također su zaduženi i za protuizvještajnu zaštitu državnih komunikacijskih i informacijskih sustava od neovlaštenih upada. Oni nemaju, kao što ima npr. CIA, operativce koji su fizički na terenu i tako prikupljaju podatke nego njihovi zaposlenici većinom djeluju iz glavnog sjedišta u Fort Meadeu u Marylandu. Tehnološki su najrazvijenija članica Izvještajne zajednice budući da je za izvršenje većine njihovih zadataka potrebna visokorazvijena tehnologija. Pružaju SIGINT potporu svima unutar države, od vojske i protuterorističkih jedinica do donositelja političkih odluka u Vladi, a također pružaju potporu i svojim saveznicima. Vrlo su specijalizirana ustanova i zapošljavaju vr-

22 Izvršna odredba 12333 Sjedinjenih Američkih Država, članak 1.7, stavka (a)

23 Članak 1.3, stavka (b) (4) uređuje stupanje Izvještajne zajednice u međunarodnu suradnju sa službama neke druge države ili međunarodne organizacije

hunske stručnjake iz raznih područja kao što su informatika, analitika, fizika, matematika, lingvistika i slično.

Obrambena izvještajna agencija (eng. *Defense Intelligence Agency – DIA*) je osnovana 1961. godine i također je dio Ministarstva obrane. Njihova zadaća je pružanje borbene potpore Ministarstvu obrane te prikupljanje, analiza i prenošenje vojnih izvještajnih podataka. Oni prikupljaju izvještajne vojne podatke o drugim državama (npr. kretanje vojnih jedinica, distribucija naoružanja, vojni kapaciteti, ekonomski problemi, zdravstveni problemi i sl.) te ih dostavljaju donositeljima političkih odluka, službenicima Ministarstva obrane, vojnim zapovjednicima i ostalim članovima Izvještajne zajednice da bi oni svi skupa donijelo što bolju odluku i tako zaštitili nacionalnu sigurnost. Na čelu DIA se nalazi njezin direktor koji ujedno služi i kao glavni savjetnik ministra obrane.

Federalni istražni ured (eng. *Federal Buereau of Investigation – FBI*) je osnovan 1908. godine i dio je Ministarstva pravosuđa. FBI nije isključivo izvještajna služba nego je i izvršno tijelo u provedbi zakona na tlu SAD. Što se tiče izvještajne službe, njima je povjerena uloga unutarnje izvještajne zaštite. Oni su jedino tijelo koje ima protuobavještajnu funkciju na tlu SAD i jedino tijelo koje je ovlašteno prikupljati izvještajne podatke HUMINT metodom unutar granica SAD.[24]

Primjer koji pokazuje zašto je bitna međusobna neovisnost izvještajnih agencija:[25] U kolovozu 1990. godine Irak kreće u napad na Kuvajt, počinje Zaljevski rat. Kuvajt je okupiran, a diplomatski pokušaji i uvođenje političko-ekonomskih sankcija Iraku ne urođuju plodom, vojna intervencija SAD je sve izglednija. Da bi što efikasnije odgovorili Iraku, američke vojne snage traže od izvještajnih agencija točne podatke o količini i snazi iračke vojske i naoružanja. Podatke im uskoro pružaju CIA i DIA. CIA vodi vlastitu istragu, a DIA svoju koje su neovisne jedna o drugoj. Gotovi izvještajni podaci koje vojnim snagama dostavljaju DIA i CIA se drastično razlikuju. Kreće dodatna istraga i ponovno „češljanje" podataka. Nakon dva mjeseca postaje vidljivo da je DIA koristila zastarjele podatke iz Iransko-iračkog rata te postaje očito da je CIA izvještaj bio točan. Bez obzira na ovakve frustrirajuće situacije gdje se dvije agencije ne slažu, dodatna istraga koja slijedi nakon takve situacije rezultirat će pouzdanijim informacijama nego što bi to bio slučaj da samo jedna agencija pruža informacije vojnim snagama. Nakon ovog konkretnog slučaja došlo je do dodatnih provjera i preispitivanja metoda rada unutar DIA, što je rezultiralo većom pouzdanošću budućih izvještaja.

3.2. Ujedinjeno Kraljevstvo

Izvještajna zajednica Ujedinjenog Kraljevstva se sastoji od sljedećih tijela:[26]

- Središnji izvještajni mehanizam
- Tajna izvještajna služba, još poznata i kao MI6
- Vladin stožer za komunikacije, GCHQ
- Služba sigurnosti, još poznata i kao MI5
- Obrambeni izvještajni stožer, DI
- Udruženi protuteroristički analitički centar, JTAC

24 Izvršna odredba 12333 Sjedinjenih Američkih Država, članak 1.3, stavka (b) (20) (A)
25 Johnson, Loch K., „Secret agencies: U.S. intelligence in a hostile world'', (1998), str. 11 i 12
26 „National intelligence machinery'', službeni dokument vlade Ujedinjenog Kraljevstva objavljen 2010. godine, str. 1

To nikako nisu jedina državna tijela koja sudjeluju u izvještajnom radu, postoji još mnogo državnih tijela koja sudjeluju u tom radu, ali se izvještajstvom bave samo kao dijelom svojih ukupnih dužnosti.

Središnji izvještajni mehanizam (eng. *Central Intelligence Machinery*) je vrhovno tijelo koje je nadležno za upravljanje svim ostalim izvještajnim tijelima, a na njegovom čelu se nalazi premijer što znači da premijer ima ukupnu odgovornost za sva izvještajna pitanja. Dakle, taj Središnji izvještajni mehanizam je pod upravom Kabineta vlade (eng. *Cabinet Office*) i zadužen je za koordiniranje aktivnosti i pružanje pomoći izvještajnim agencijama te ispitivanje zadaća koje te agencije izvršavaju.

U strateškom upravljanju izvještajnim agencijama premijeru pomoć pruža Parlamentarni sigurnosno-izvještajni odbor (eng. *Intelligence and Security Committee of Parliament*) koji je osnovan Zakonom o pravu i sigurnosti (eng. *Justice and Security Act*) 2013. godine. Glavni zadatak ovog odbora je nadgledati izvještajne agencije tj. njihove troškove, administrativne poslove, poslovnu politiku i operativno djelovanje.[27] Dakle, ovaj odbor određuje strategiju državne izvještajne politike, a izvještajne agencije su izvršna tijela zadužena za provedbu te strategije. Povezica između tijela zaduženog za strateško upravljanje i izvještajnih agencija je Zajednički izvještajni odbor (eng. *Joint Intelligence Committee - JIC*). JIC je zadužen da usmjerava i kontrolira organizaciju rada državnih izvještajnih agencija kod kuće i u inozemstvu u skladu s prethodno određenom politikom. JIC također ministrima podnosi na odobrenje prikaze zahtjeva i prioriteta za prikupljanje izvještajnih informacija i druge zadatke koji treba da budu izvršeni od strane izvještajnih agencija.

Služba sigurnosti (eng. *Security Service – MI5*) je osnovana 1909. godine pod imenom Ured tajne službe (eng. *Secret Service Bureau*). Godine 1916. Ured tajne službe postaje dijelom novoformirane Direkcije vojno-izvještajne službe (eng. *Directorate of Military Intelligence*) i zaduženi su za protuizvještajne poslove na području Ujedinjenog Kraljevstva. Unutar Direkcije su bili „Peti odsjek" te odatle i potiče nadimak MI5 (Military Intelligence). Služba se danas nalazi u okviru Ministarstva unutarnjih poslova, a njezin rad je reguliran Zakonom o službi sigurnosti (eng. *Security Service Act*) iz 1989. godine. Kao glavno protuobavještajno tijelo u državi, MI5 je zadužen za zaštitu nacionalne sigurnosti, gospodarskog sustava te pružanje potpore tijelima zaduženim za provedbu zakona. Druga stavka prvog članaka Zakona o službi sigurnosti glasi: „Funkcije službe će biti zaštita nacionalne sigurnosti, osobito zaštita od špijunaže, terorizma i sabotaže, zaštita od djelovanja agenata stranih službi i svih aktivnosti usmjerenih na svrgavanje ili narušavanje stabilnosti parlamentarne demokracije političkim, industrijskim ili nasilnim načinom."[28] Treća stavka drugog članka regulira drugu funkciju službe i glasi: „Također će biti funkcija službe da štiti ekonomsko dobro stanje Ujedinjenog Kraljevstva od prijetnji koje dolaze od djelovanja ili namjera osoba izvan britanskog otočja."[29] Treća funkcija je u zakon dodana tek 1996. godine i glasi: „Također će biti funkcija službe da djeluje kao potpora policijskim snagama, Državnoj kriminalističkoj agenciji i ostalim tijelima zaduženim za provedbu zakona u prevenciji i otkrivanju ozbiljnih zločina."[30] Prilikom realizacije navedenih funkcija osobita uloga MI5 je:

27 Zakon o pravu i sigurnosti Ujedinjenog Kraljevstva, članak 2, stavka (1)
28 Zakon o službi sigurnosti Ujedinjenog Kraljevstva, članak 1, stavka (2)
29 Ibid, članak 1, stavka (3)
30 Ibid, članak 1, stavka (4)

- da prikupljanjem izvještajnih podataka, na osnovi kojih se izrađuju analize i donose odgovarajuće prosudbe, istražuje prijetnje nacionalnoj sigurnosti i ekonomskom blagostanju
- da poduzimanjem odgovarajućih akcija sprečava navedene prijetnje
- da savjetuje vladu i druga tijela o karakteru prijetnji, pri čemu predlaže poduzimanje odgovarajućih sigurnosnih mjera
- da osigurava različite oblike pomoći, najprije policijskim i pravosudnim tijelima[31]

Tajna izvještajna služba (eng. *Secret Intelligence Service – SIS/MI6*) je britanska služba zadužena za prikupljanje stranih izvještajnih podataka. MI6, kao i MI5, potiče iz Ureda tajne službe iz 1909. godine. Taj je ured imao dvije sekcije: Domaću sekciju (eng. *Home Section*) koja je bila zadužena za protuizvještajno djelovanje unutar Ujedinjenog Kraljevstva i iz koje se kasnije razvio MI5 te Stranu sekciju (eng. *Foreign Section*) koja je bila zadužena za izvještajno i protuizvještajno djelovanje van granica Ujedinjenog Kraljevstva i iz koje se kasnije razvio MI6. Osnivanjem Direkcije vojno-izvještajne službe cijeli ured prelazi u tu Direkciju, a Strana sekcija Ureda postaje šesti odsjek Direkcije pa odatle potiče i nadimak MI6. Danas ulogu i rad MI6-a regulira Zakon o izvještajnim službama (eng. *Intelligence Services Act*) iz 1994. godine. Po tom zakonu dužnosti MI6-a su prikupljati informacije o djelima i namjerama osoba izvan granica Ujedinjenog Kraljevstva, ali samo kada je to u interesu nacionalne sigurnosti.[32] Povijesno gledano, fokus rada MI6 se mijenjao kako se mijenjala i globalna situacija u svijetu. Od osnutka pa do kraja Drugog svjetskog rata glavni predmet interesa MI6 je bila Njemačka. Završetkom Drugog svjetskog rata počinje podjela svijeta na zemlje Zapadnog svijeta i zemlje Istočnog bloka, počinje Hladni rat. Ujedinjeno Kraljevstvo se svrstalo u zemlje Zapadnog svijeta te je tada glavni predmet njihovog rada bio Sovjetski Savez. MI6 je za vrijeme Hladnog rata 37% svojih sredstava trošio na akcije usmjerene protiv Sovjetskog Saveza.[33] Već se i tada veliki dio sredstava ulagao u borbu protiv terorizma koji je u Ujedinjenom Kraljevstvu najviše prijetio u obliku Irske Republikanske Armije (IRA). Danas MI6 više nema „najvažnijih misija" kao što su nekada bile Njemačka ili Sovjetski Savez, barem ne u tolikoj mjeri. Neupitno je terorizam jedna od glavnih prijetnji današnjeg svijeta, ali nikako nije jedina prijetnja. U moderno doba države su izložene širem broju prijetnji nego ikada te je rad kako svih stranih izvještajnih službi tako i MI6 kompleksniji i sveobuhvatniji nego ikada dosad.

Vladin stožer za komunikacije (eng. *Government Communications Headquarters - GCHQ*) je državno tijelo s dvije glavne zadaće: prikupljanje izvještajnih podataka SIGINT metodom i zaštita državnih komunikacijskih sustava od neovlaštenih upada. Osnovan je 1919. godine kao Vladina škola za kodove i šifre (eng. *Government Code and Cypher School – GC&CS*), a ime u Vladin stožer za komunikacije je promijenjeno nakon Drugog svjetskog rata 1946. godine. Granice njihovog rada regulira Zakon o izvještajnim službama iz 1994. godine. Prema tom zakonu funkcije GCHQ-a su sljedeće:

1. nadzirati ili miješati se u elektromagnetske, akustične i bilo koje druge vrste emitiranja, kao i cjelokupnu opremu koja proizvodi takva emitiranja te doći do potrebnih informacija

31 Bilandžić, M., ''Britanski model obavještajnih organiziranja: obavještajne institucije i nadzor njihovih aktivnosti'', (2000), str. 76

32 Zakon o izvještajnim službama Ujedinjenog Kraljevstva, članak 1

33 Adams, J., „The New Spies: Exploring the Frontiers of Espionage", (1995), str. 100

2. pružiti savjete i pomoć vezano uz –
- strane jezike, uključujući i stručnu tehničku terminologiju
- kriptologiju i ostale probleme vezne uz zaštitu informacija[34]

GCHQ savjetuje niz vladinih tijela te pruža različite oblike pomoći kako bi sigurnosni standardi komunikacijskih i informatičkih sustava bili što bolje zaštićeni. Izvještajni podaci koje GCHQ prikupi služe vladi pri donošenju što boljih odluka usmjerenih na ostvarenje nacionalnih interesa u području obrane, gospodarstva, sigurnosti i vanjskih poslova.

3.3. Njemačka

Njemački izvještajni sustav je puno centraliziraniji od onog Sjedinjenih Američkih Država ili Ujedinjenog Kraljevstva. Ima četiri glavne agencije, a to su:
- Savezna izvještajna služba, BND
- Vojna protuizvještajna služba, MAD
- Savezni ured za zaštitu ustava, BfV
- Državna uprava za zaštitu ustava, LfV

Savezna izvještajna služba (njem. *Bundesnachrichtendienst – BND*) se među ovima ističe kao daleko najveća u pogledu ljudstva, budžeta i opsega rada. Zapošljavaju oko 6.000 ljudi, zaduženi su za strani i vojni izvještajni rad, a godišnji budžet im iznosi preko 500 milijuna eura, što je dva puta više od budžeta MAD-a i BfV-a zajedno.[35] BND je osnovan 1956. godine s primarnom zadaćom da prikuplja izvještajne podatke iz Istočne Njemačke što je rezultiralo visokim razvojem HUMINT i SIGINT sposobnosti samog BND-a. Nakon terorističkog napada na Olimpijskim igrama u Münchenu 1972. godine BND svoj rad sve više usmjerava na borbu protiv terorizma, jer do tada nije bilo ozbiljnijih problema s terorizmom u Njemačkoj, izuzev manjih terorističkih napada Baader-Meinhof grupe. Još jedan bitan događaj u usmjeravanju rada BND-a je bilo i ujedinjenje Zapadne i Istočne Njemačke 1990. godine. Tada prestaje potreba špijuniranja Istočne Njemačke pa se BND sve više modernizira i ulaže u tehnološki razvoj svojih SIGINT mogućnosti. Rad BND-a danas regulira Zakon o izvještajnoj službi (njem. *Gesetz über den Bundesnachrichtendienst*) koji kaže da BND odgovara Saveznom uredu kancelara, da BND nema policijske ovlasti i da su dužnosti BND-a prikupljanje i analiza informacija potrebnih za dobivanje izvještajnog podatka koji je bitan za vanjsku i sigurnosnu politiku Federalne Republike Njemačke.[36]

Vojna protuizvještajna služba (njem. *Militärischer Abschirmdienst – MAD*) je tajna služba Njemačke vojske (njem. Bundeswehr) koja je zadužena za protuizvještajno djelovanje unutar vojske i nalazi se unutar Ministarstva obrane. MAD ima sjedište u Kölnu, a diljem države ima još dvanaest ureda. Ova služba je osnovana 1956. godine, a do 1984. je bila poznata pod imenom Ured za sigurnost Njemačke vojske (njem. *Amt für Sicherheit der Bundeswehr*). Njihov rad regulira Zakon o MAD-u iz 1990. godine, a glavne dužnosti MAD-a su zaštita od špijunaže i sabotaže stranih izvještajnih agencija te zaštita Njemačke vojske od prodiranja nekakvih ekstremističkih ideja. Opseg rada MAD-a nije posebno

34 Zakon o izvještajnim službama Ujedinjenog Kraljevstva, članak 3, stavka (1)
35 Capstone istraživački projekt, Columbia School of International and Public Affairs, ''Nato Intelligence Sharing in 21st Century'', (2010), str. 20
36 Zakon o izvještajnoj službi Republike Njemačke, članak 1

velik, a broj zaposlenika u službi je 1.200[37] i bilo je dosta poziva u njemačkoj javnosti da se MAD raspusti te da BND preuzme njihov dio posla.[38]

Savezni ured za zaštitu ustava (njem. *Bundesamt für Verfassungsschutz – BfV*) je domaća civilna izvještajna služba zadužena za unutarnji izvještajni rad. Služba je osnovana 1950. godine i nalazi se pod upravom Ministarstva unutarnjih poslova. Zaduženi su za prikupljanje podataka o potencijalnim ugrozama nacionalne sigurnosti koji dolaze iznutra, s područja unutar granica Njemačke. Ministru unutarnjih poslova podnose godišnji izvještaj o protuustavnom djelovanju na razini države.

Državna uprava za zaštitu ustava (njem. *Landesbehörde für Verfassungsschutz – LfV*) ima 16 ureda u 16 njemačkih pokrajna i u suradnji s BfV-om obavljaju unutarnji izvještajni rad.

3.4. Francuska

Francuski izvještajni sustav se sastoji od sljedećih agencija:

- DGSE (strani izvještajni rad)
- DCRI koja je kasnije pretvorena u DGSI (domaći izvještajni rad)
- DRM (vojni izvještajni rad)
- DPSD (obrana i sigurnost)
- DNRED (carina i krijumčarenje)
- TRACFIN (pranje novca i financijske malverzacije)[39]

Također postoji i Nacionalno izvještajno vijeće (fra. *Conseil National du Renseignement – CNR*) koje je zaduženo za koordinaciju svih sudionika izvještajnog sustava Francuske. To vijeće je osnovano 2008. godine, a u njemu se nalaze premijer, relevantni ministri ovisno o predmetu o kojem se raspravlja, direktori izvještajnih i sigurnosnih agencija te Nacionalni izvještajni koordinator čija je uloga također osnovana 2008. godine, a zadatak mu je da nadzire operativnu primjenu odluka CNR-a u izvještajnim agencijama.[40] CNR svako tri godine sastavlja dokument u kojem određuje strateške smjernice i prioritete za izvještajne agencije.[41]

Generalna uprava za vanjsku sigurnost (fra. *Direction générale de la sécurité extérieure – DGSE*) je francuska izvještajna agencija zadužena za strani izvještajni rad. Vrlo su slični SAD agenciji CIA, jer im je također zabranjeno prikupljanje podataka unutar granica vlastite države. Nalaze se pod upravom Ministarstva obrane. Ova agencija svoje korijene vuče iz bivše izvještajne agencije SDECE (fra. *Service de documentation extérieure et de contre-espionnage*) koja je osnovana 1947. godine, a DGSE svoje današnje ime dobiva 1982. godine.[42] Koriste i HUMINT i SIGINT metode prikupljanja podataka.

Generalna uprava za unutarnju sigurnost (fra. *Direction générale de la sécurité intérieure – DGSI*) je francuska izvještajna agencija zadužena za domaći izvještajni rad. Dakle,

37 Capstone istraživački projekt, Columbia School of International and Public Affairs,''Nato Intelligence Sharing in 21st Century'', (2013), str. 21

38 ''Der Geheimdienst hat keine Freunde mehr'', (http://www.zeit.de/politik/deutschland/2012-09/geheimdienst-mad-verfassungsschutz-kritik-abschaffung),14.09.2012.

39 Službeni dokument francuske vlade, „French White Paper on Defence And National Security 2013'', str. 69

40 Službeni dokument francuske vlade, „French White Paper on Defence And National Security 2008'', str. 15

41 Hayez, P., Regnault de Maulmin, H., „French Intelligence'', The Intelligencer: Journal of U.S. Intelligence Studies, (proljeće/ljeto 2015), str 50

42 Ibid, str 48

oni prikupljaju podatke unutar granica Francuske, a nalaze se pod upravom Ministarstva unutarnjih poslova. DGSI prethodnica je DCRI (fra. *Direction centrale du renseignement intérieur*) koja je nastala 2008. godine ujedinjenjem dviju agencija: RG (fra. *Renseignements généraux*) i DST (fra. *Direction de la surveillance du territoire*). 2012. godine je došlo do incidenta zbog kojeg se krenulo u reformu domaće izvještajne agencije. Naime, tada je Mohammed Merah u razmaku od 11 dana ubio tri francuska vojnika te četiri židovska civila, što je pokazalo nedovoljnu učinkovitost DCRI te se krenulo u reformu agencije pa se tako 2014. godine osnovala nova agencija – DGSI. Službenici DGSI imaju policijske ovlasti čime se država nada da će poboljšati učinkovitost te agencije.

Uprava za vojnu sigurnost (fra. *Direction du renseignement militaire – DRM*) je francuska vojna izvještajna agencija koja je po uređenju i zadaćama slična DIA u SAD i britanskoj DI. Nalaze se pod upravom Ministarstva obrane, a odgovaraju zapovjedniku obrambenih snaga. Zaljevski rat je otkrio slabosti francuskog vojnog izvještajstva što je dovelo do osnutka ove agencije 1992. godine.[43]

Uprava za obrambenu zaštitu i sigurnost (fra. *Direction de la Protection et de la Sécurité de la Défense – DPSD*) je francuska vojna protuizvještajna agencija zadužena prvenstveno za zaštitu vojnog osoblja, informacija, opreme i postrojenja.[44] Nalaze se pod upravom Ministarstva obrane.

Francuska je jedna od najugroženijih zemalja što se tiče domaćeg terorizma što dokazuju brojni teroristički napadi na njezinu tlu, primjerice već spomenuti napadi Mohammeda Meraha, napad na redakciju časopisa Charlie Hebdo i napadi u Parizu 2015. godine. Ti brojni napadi su dovodili i do promjena u izvještajnom sustavu od čega je najnovija promjena došla nakon napada na redakciju Charlie Hebdo. Nakon tog napada na snagu stupa novi zakon po kojem izvještajne agencije imaju pravo prisluškivati telefone i presretati podatke s osobnog računala a da prethodno za to ne traže odobrenje državnog suca.[45]

4. Međunarodna razmjena informacija izvještajnih službi u borbi protiv terorizma

Prikupljanje i analiziranje izvještajnih podataka pridobiva sve veću važnost u modernom svijetu. Svim državama je potrebno pravovremeno dobiti točne podatke kako bi mogle pravilno odgovoriti na sigurnosne prijetnje koje su u današnje vrijeme sve učestalije, s posebnim naglaskom na terorizam. Izvještajne službe su oduvijek znale koliko je bitno dobiti pouzdan izvještajni podatak te su uvidjele prednost međunarodne suradnje. Međutim, iako su izvještajne službe oduvijek razmjenjivale podatke na međunarodnoj razini ta razmjena nije bila posebno razvijena prvenstveno zbog straha i nepovjerenja među samim službama. To se najviše promijenilo nakon terorističkih napad u New Yorku 11. rujna 2001. godine. Ovaj teroristički napad pokazao je potrebu ne samo suradnje već i potrebu korištenja novih tehnologija i novih medija s ciljem prevencije napada, a posebno prikupljanja informacija kao načina borbe protiv terorizma. Naime, tada su izvještajne službe uvidjele važnost međunarodne suradnje, prvenstveno na području borbe protiv terorizma, te od

43 Ibid, str. 49

44 Capstone istraživački projekt, Columbia School of International and Public Affairs, „Nato Intelligence Sharing in 21st Century", (2013), str. 11

45 „France passes new surveillance law in wake of Charlie Hebdo attack", (http://www.theguardian.com/world/2015/may/05/france-passes-new-surveillance-law-in-wake-of-charlie-hebdo-attack),05.05. 2015.

tada kreće sve bliža međunarodna razmjena podataka između izvještajnih službi. Podaci koje izvještajne službe razmjenjuju ostaju tajni kao i sami mehanizmi razmjene tih podataka. Budući da su sakriveni od očiju javnosti, točnost tih podataka je teško provjeriti te se izvještajne službe moraju oslanjati na međusobno povjerenje. Ukoliko je prikupljeni podatak netočan, on kao rezultat može imati cijeli niz negativnih posljedica, npr. ozbiljno kršenje ljudskih prava ili usmjeravanje pažnje u totalno krivom smjeru. Ne treba, stoga, posebno naglašavati koliko je bitno provjeriti točnost izvještajnih podataka prije nego ih se razmijeni s drugom izvještajnom službom.

4.1 Javna diplomacija

Jedan od načina ostvarivanja međunarodne izvještajne suradnje je javna diplomacija. Ne postoji jedna univerzalna definicija javne diplomacije no, kao što kaže Miroslav Tuđman u svojoj knjizi; javna je diplomacija danas suvremeni termin koji je zamijenio nepopularne nazive propaganda i informacijske operacije.[46] Jedna od zanimljivijih definicija iz koje se vidi da je tanka granica između javne diplomacije i propagande je sljedeća: „Javna diplomacija su napori vlade jedne države da utječe na javno mišljenje i mišljenje elita u drugoj državi s ciljem da se u svoju korist promijeni vanjska politika ciljne države"[47]

Zanimljiva je i Tuđmanova hipoteza da od 1995. godine prestaje dominirati doktrina sukoba visokog intenziteta, gdje je vojna opcija primarna, a propaganda i psihološke operacije su sekundarne. Od tada na međunarodnoj sceni sve veću važnost dobivaju specijalne operacije (psihološki rat, propaganda, informacijski rat...) koje za cilj imaju plasiranje dezinformacija u medije ili redove protivnika. A taj rat informacijama se sve češće odvija kroz javnu diplomaciju.[48]

Dakle, koncem 20. stoljeća slabi važnost vojne moći te jača važnost informacijske moći, a način na koji države osiguravaju informacijsku dominaciju u međunarodnim odnosima je javna diplomacija. Javni diplomati se često koriste za prikupljanje obavještajnih podataka o državi u kojoj se nalaze, ali i za obavještajnu suradnju s državom u kojoj se nalaze.

Doktrina je javne diplomacije osigurati moć zajedno s drugima, a ne moć nad drugima. Naime, polazi se od postavke da u suvremenom svijetu ne možemo svoje ciljeve ostvariti bez pomoći drugih već u zajedništvu s drugima. Slijedom toga treba promijeniti model javne diplomacije: od jednosmjernih komunikacija prema modelu dvosmjernog dijaloga i odnositi se prema stranim javnostima kao prema ravnopravnim sustvarateljima značenja i komunikacije.[49]

4.2. Borba protiv terorizma i potreba za razmjenom podataka na informacijskom ratištu

Prikupljanje izvještajnih podataka je ključna stavka i preduvjet prvenstveno u uspješnoj borbi protiv terorizma, a zatim i borbi protiv ostalih sigurnosnih prijetnji. Povećana potreba za međunarodnom razmjenom izvještajnih podataka se javila nakon terorističkih napada u New Yorku 11. rujna 2001. godine. Tada je cijeloj međunarodnoj zajednici postalo jasno da je kvalitetan izvještajni rad najefikasnije oružje ne samo u borbi protiv terorizma,

46 Tuđman, M., „Informacijsko ratište i informacijska znanost", (2008), str. 135
47 Mor, Ben D., Public Diplomacy, „Propaganda and Psychological Warfare", School of Political Sciences, Division of Internal Relations, University of Haifa, Power point presentation, 17.03.2007.
48 Tuđman, M., „Informacijsko ratište i informacijska znanost", (2008), str. 136 i 137
49 Tuđman, M., „Izvještajne službe i meka moć", National security and the future 1, (2013), str. 16

već i u sprečavanju krijumčarenja oružja, krijumčarenja ljudi, hvatanju ratnih zločinaca, sprečavanju razvoja oružja za masovno uništenje te neutraliziranju mnogih sigurnosnih ugroza koje prijete modernom društvu. Stoga su mnoge zemlje, nakon 11. rujna 2001. godine, krenule u otklanjanje pravnih i operativnih prepreka za međunarodnu razmjenu izvještajnih podataka. Međutim, i danas ta razmjena podataka nije došla do razine koja bi zadovoljila cijelu međunarodnu zajednicu pa se sve češće naglašavaju potrebe za još intenzivnijom razmjenom podataka između izvještajnih agencija.

Teško je ustanoviti u kojoj mjeri se ti podaci danas razmjenjuju između izvještajnih službi budući da su sami podaci tajni kao i metode njihove razmjene. Međutim, određene informacije koje su dostupne javnosti daju nam barem okviran uvid u količinu podataka koji se razmjenjuje na međunarodnoj razini. Prema tim javno dostupnim informacijama, primjerice, Kanadska sigurnosna služba (eng. *Canadian Security Intelligence Service* – CSIS) surađuje s preko 250 stranih izvještajnih službi, a SAD Centralna izvještajna agencija (CIA) surađuje s čak preko 400 stranih službi.[50] Međunarodna suradnja je bitna iz razloga što niti jedna zemlja na svijetu, pa tako niti moćni SAD, ne može samostalno prikupljati izvještajne podatke iz svih dijelova svijeta, barem ne u onoj količini u kojoj bi to mogla u suradnji s nekom državom iz te regije iz koje su joj potrebni podaci. Primjerice, ukoliko SAD želi prikupiti neke izvještajne podatke o situaciji u Libanonu, puno im je lakše do tih podataka doći u suradnji s Izraelom. Izrael, vjerojatno, zbog potencijalne prijetnje koja im dolazi iz Libanona već ima na raspolaganju dosta bitnih izvještajnih podataka te postavljenu infrastrukturu za daljnje dobivanje takvih podataka. Suradnjom i razmjenom podataka s Izraelom SAD može uštedjeti značajnu količinu sredstava i vremena koje bi inače potrošili da samostalno idu prikupljati podatke.

To je samo jedan banalan primjer iz kojeg je vidljivo da intenziviranjem izvještajnog rada, što bi uključivalo i povećanu međunarodnu razmjenu podataka, dobivamo sve više i sve kvalitetnije obrađene podatke. Tako dobiveni podaci uvelike mogu povećati efikasnost svih subjekata koji brinu za nacionalnu sigurnost.

4.3. Problemi međunarodne razmjene podataka

Transnacionalna priroda današnjih sigurnosnih prijetnji u svijetu ukazuje na nužnost sve veće međunarodne razmjene podataka između izvještajnih službi no, uz sve prednosti koje ta razmjena nosi, ona ima i nekih svojih nedostataka koji mogu spriječiti ili bar smanjiti količinu podataka koje službe međusobno razmjenjuju. Temelj i apsolutni preduvjet međunarodne razmjene podataka je obostrano povjerenje između službi koje razmjenjuju podatke. Dijeljenje izvještajnih podataka izlaže državu određenom stupnju ranjivosti i zbog toga se izvještajne službe teško odlučuju na razmjenu podataka s partnerom u kojeg nemaju apsolutno povjerenje. Do tog povjerenja dolazi vremenom i iskustvom u razmjeni pa je tako očito da će izvještajne službe više podataka razmjenjivati sa starim partnerima nego sa novim.

Sljedeći razlog zbog kojeg izvještajne službe ne dijele podatke je taj što dijeljenjem ti podaci mogu postati dostupni javnosti te tako ugroziti sigurnost važnih izvora i metoda koje služba koristi za prikupljanje podataka te samim time ugroziti i mogućnost budućeg prikupljanja podataka. Nadalje, ukoliko izvještajna služba razmjeni podatke s državom koja

50 Sepper, E., „Democracy, Human Rights and Intelligence Sharing", Texas International Law Journal (2010), str. 155

ima loše rezultate u pogledu zaštite ljudskih prava može svoju državu učiniti suučesnikom u kršenju temeljnih ljudskih prava, kao što je primjerice mučenje.

Da bi došla do korisnog podatka izvještajna služba mora uložiti dosta svojih resursa i takav podatak joj daje određenu moć ili utjecaj na međunarodnoj razini. Dijeljenjem tog podatka ta služba dijeli i svoju moć te se njen utjecaj smanjuje na međunarodnoj razini. Iz toga je jasno zašto nekada službe i nisu spremne podijeliti izvještajne podatke s drugima.

4.4. Udruženja i suradnja pojedinih izvještajnih službi

Mnoge službe u svijetu danas uspješno surađuju i razmjenjuju podatke no intenzitet te suradnje ovisi o mnogim faktorima. Prvenstveno, da bi do suradnje uopće došlo službe moraju imati zajedničke interese te njihove države moraju imati prijateljske odnose.

Suradnja može biti formalna, i takva je najčešća, te neformalna. Nerijetko se zna desiti da službe međusobno osnuju nekakva privremena ad hoc partnerstva iako države preferiraju formalne odnose. U tim formalnim odnosima se dodjeljuju časnici za suradnju te se potpisuju sporazumi prema kojima se najčešće određuje da službe jedne države ne smiju regrutirati državljana druge države te da ne smiju vršiti operacije na području te države bez odobrenja.[51]

Da bi dvije službe ostvarile blisku suradnju među njima mora postojati povjerenje, a ono postoji samo među starim partnerima. Novi partneri to povjerenje tek moraju zaslužiti pa je zbog toga suradnja među njima slabijeg intenziteta. U nastavku su prikazana neka od najbitnijih bilateralnih i multilateralnih suradnji među svjetskim izvještajnim službama.

4.4.1. UKUSA – Five Eyes

UKUSA je multilateralni ugovor o razmjeni izvještajnih podataka između Ujedinjenog Kraljevstva, Sjedinjenih Američkih Država, Kanade, Australije te Novog Zelanda. Ugovor je, doduše, osnovan kao bilateralan odnos između Ujedinjenog Kraljevstva i SAD, ali s vremenom u taj odnos ulaze i ostale tri navedene države te ugovor dobiva multilateralni karakter i nadimak *Five Eyes* (hrv. Pet očiju).

Iako su SAD i Ujedinjeno Kraljevstvo surađivali i razmjenjivali podatke tijekom cijelog Drugog svjetskog rata do službene suradnje je došlo tek 5. ožujka 1946. godine kada je potpisan UKUSA ugovor (tada nazvan BRUSA).[52] Iako je ugovor potpisan davne 1946. njegovo postojanje je bilo tajno te je javnosti, na dogovor obiju strana, postao dostupan tek 2010. godine.[53] U ugovoru su određeni temeljni zadaci obiju stranaka te su dogovoreni uvjeti njihove buduće suradnje. Treća stavka originalnog ugovora iz 1946. uređuje opseg ugovora i temeljne zadatke obiju strana te glasi[54]:

„Točka (a). Stranke se obvezuju na razmjenu podataka dobivenih kao rezultat sljedećih operacija vezanih uz komunikaciju stranih država:

1. prikupljanje materijala
2. pribavljanje komunikacijske dokumentacije i opreme
3. analiza materijala

51 Aldrich, R. J., „International Intelligence Co-operation in Practice", Conference on the Accountability of International Intelligence Co-operation, (17. 10. 2008.), str 7

52 https://www.nsa.gov/public_info/declass/ukusa.shtml

53 Not so secret: deal at the heart of UK-US intelligence, (http://www.theguardian.com/world/2010/jun/25/intelligence-deal-uk-us-released),25. 06. 2010.

54 British - U.S. Communication intelligence agreement, (https://www.nsa.gov/public_info/_files/ukusa/agreement_outline_5mar46.pdf),05. 03. 1946.

4. kriptoanaliza
5. dešifriranje i prijevod
6. pribavljanje informacija vezanih uz organizaciju i praksu komunikacije, komunikacijske procedure te komunikacijsku opremu

Točka (b). Takva razmjena će biti neograničena za sveukupnu djelatnost iz ugovora osim za one dijelove čije isključenje naročito zatraži jedna od stranaka. (...)"

Ovom ugovoru su se punopravno priključile još i Kanada 1948. te Australija i Novi Zeland 1952.[55] i prema tvrdnjama časopisa Time ovo udruženje je odigralo jako bitnu ulogu u Hladnom ratu.[56]

4.4.2. Suradnja izvještajnih službi na razini Europske unije

Dva glavna tijela zadužena za suradnju i razmjenu izvještajnih podataka na razini Europske unije su Europol i INTCEN.

Europol je EU agencija za provedbu zakona čiji je glavni cilj postizanje što sigurnijeg okruženja u Europi. Do tog sigurnog okruženja pokušava doći pružanjem potpore svim državama članicama u prevenciji i borbi protiv svih oblika međunarodnog kriminala i terorizma. Oni, naime, pomažu vlastima zaduženim za provedbu zakona u svim državama na način da s njima razmjenjuju podatke i pomažu u analiziranju kriminalno izvještajnih podataka.[57] Kao jednu od glavnih svojih zadaća Europol navodi upravo razmjenu podataka među državama članicama, ali i razmjenu s trećim strankama. Temelj te razmjene podataka je Europolova Operacijska mreža (eng. *Europol Operation Network*) preko koje se razmjenjuju podaci između svih agencija zaduženih za provedbu zakona u državama članicama. Ti podaci se također razmjenjuju i s nekim državama koje nisu članice EU i nekim trećim strankama s kojima Europol ima sporazum o razmjeni podataka.[58]

Centar Europske unije za analizu obavještajnih podataka (eng. *EU Intelligence Analysis Centre* – EU INTCEN) je služba koja analizira civilne izvještajne podatke za potrebe izvršnih sigurnosnih tijela EU i za potrebe svih država članica EU. INTCEN nije operativno tijelo te nema nikakve mogućnosti samostalnog prikupljanja podataka, oni se samo bave strateškom analizom podataka. INTCEN-ovi analitički produkti se temelje na informacijama dobivenim od sigurnosno izvještajnih službi država članica EU, od Europskog satelitskog centra (eng. *EU Satellite Centre*), iz otvorenih izvora (mediji, internet i sl.), iz diplomatskih izvješća, iz službenih posjeta itd. Primarna zadaća INTCEN-a je pružanje podataka koji nisu javno dostupni visokim predstavnicima EU i državama članicama EU a svoj fokus najviše usmjerava na geografska područja iz kojih dolaze najveće prijetnje od terorizma, profilacije oružja za masovno uništenje te slične globalne prijetnje.[59]

Brojni teroristički napadi na području Europe su dokaz da se razmjena izvještajnih podataka unutar EU u praksi ne pokazuje baš najefikasnijom. Manja količina razmjene informacija među zemljama u EU je posljedica odsutnosti povjerenja među tim državama. Naime, izvještajne službe pojedinih zemalja u EU nemaju dovoljno iskustva u međunaro-

55 Not so secret: deal at the heart of UK-US intelligence, (http://www.theguardian.com/world/2010/jun/25/intelligence-deal-uk-us-released),25. 06. 2010.

56 How a Secret Spy Pact Helped Win a Cold War, (http://content.time.com/time/nation/article/0,8599,2000262,00.html),29. 06. 2010.

57 https://www.europol.europa.eu/content/page/europol%E2%80%99s-priorities-145

58 https://www.europol.europa.eu/content/page/information-exchange-1848

59 Službeni dokument EU INTCEN-a, „Factsheet", (dostupan na: http://eeas.europa.eu/factsheets/docs/20150206_factsheet_eu_intcen_en.pdf),05. 02. 2015.

dnoj suradnji, a i neke zemlje imaju slabije razvijene izvještajne službe te postoji strah da bi kod takvih službi moglo doći do curenja informacija. Sve to dovodi do konzervativnijeg stava u pogledu razmjene izvještajnih podataka među službama što kao rezultat ima veću slobodu kretanja kriminalaca na području Europe. Nakon terorističkih napada u Francuskoj prošle godine vođe Europske unije su na sastanku 18. prosinca obećali pojačati suradnju na području borbe protiv terorizma, ali još nikakvi konkretni koraci nisu poduzeti.[60]

4.4.3. SAD – Izrael

Iz više izvora je vidljivo da SAD i Izrael imaju blisku suradnju na obostranu korist. SAD se uvelike oslanja na Izrael da ih opskrbljuje korisnim izvještajnim podacima vezanim za situaciju na Bliskom istoku. Nakon Iranske revolucije krajem 1970-ih je oslabio utjecaj CIA u Iranu, a i CIA postaja u Libanonu je uništena nakon bombardiranja ambasade SAD u Beirutu 1983. godine. Zbog tog slabljenja utjecaja SAD počinje sve bližu suradnju s Izraelom i počinje se sve više oslanjati na izraelske izvještajne službe za informacije o terorizmu, radikalnom islamizmu, profilaciji oružja i sličnim bitnim događajima na Bliskom istoku. U izvještaju američkih diplomata iz 2014. godine se jasno ukazuje na bitnu ulogu Izraela u borbi protiv Islamske države. Izrael je SAD slao podatke o ljudima iz Zapadnog svijeta koji su se pridružili ISIS-u, a također je i dronovima nadlijetao ISIS-ov teritorij i tako dolazio do bitnih izvještajnih podataka. Te podatke je također slao SAD i na temelju tih podataka su se planirali zračni udari.[61]

Vezano za ovaj bilateralni odnos u javnosti je najviše prašine podigao dokument koji je objavio bivši suradnik američke agencije NSA Edward Snowden. On je objavio Memorandum o razumijevanju između NSA i izraelske izvještajne agencije ISNU (eng. *Israeli Sigint National Unit*) iz kojeg je vidljivo da SAD i Izrael intenzivno razmjenjuju izvještajne podatke. Problem je javnosti predstavljalo to što NSA ISNU-u šalje sirove, neobrađene podatke a da prije toga ne uklone osobne podatke o američkim građanima. Ti podaci uključuju i presretnute telekomunikacijske razgovore iz kojih su vidljivi brojevi telefona i e-mail adrese građana. Ipak, iz dokumenta nije vidljivo kada je potpisan niti je li to zadnja verzija dokumenta. Nove verzije dokumenta nisu dostupne javnosti. [62][63]

4.4.4. SAD – Njemačka

Suradnja na izvještajnom području počinje već nakon Drugog svjetskog rata između SAD i tadašnje Zapadne Njemačke. Predmet njihovog izvještajnog rada je tada prvenstveno bio Sovjetski Savez i zemlje Istočnog bloka. BND je po završetku rata uspješno ubacio svoje agente u Istočnu Njemačku i ostale zemlje Istočnog bloka, što je za CIA bilo od velike koristi. Prednost je također bio i geografski položaj Zapadne Njemačke, što je SAD u suradnji iskoristio za lakšu špijunažu Istočnog bloka s područja Zapadne Njemačke.[64]

Nema puno službenih izvora koji potvrđuju suradnju između SAD i njemačkih izvještajnih agencija, međutim, ne postoji sumnja da ta suradnja ipak postoji i da je vrlo bliska.

60 Why intelligence has a long way to go, (http://www.bbc.com/news/world-europe-35154640)

61 US-Israel Strategic Cooperation: Intelligence Collaboration (https://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/US-Israel/intell_coop.html),01. 01. 2016.

62 NSA shares raw intelligence including Americans' data with Israel, (http://www.theguardian.com/world/2013/sep/11/nsa-americans-personal-data-israel-documents),11. 09. 2013.

63 What makes US-Israeli intelligence co-operation 'exceptional'?, (http://www.theguardian.com/commentisfree/2013/sep/13/us-israeli-intelligence-cooperation-exceptional),13. 09. 2013.

64 Junker, D., „The United States and Germany in the Era of the Cold War, 1945-1990", (2004), str. 171

To je ponajviše otkrio Edward Snowden u svojim intervjuima i dokumentima koje je pustio u javnost. On je potvrdio da je veza između SAD i Njemačke na izvještajnom području i bliža nego što je javnost do tada mislila. Rekao je da, primjerice, NSA opskrbljuje BND sredstvima za analizu podataka sa stranog tržišta koji prolaze kroz Njemačku, prvenstveno podataka s Bliskog istoka.[65] Postoji više postrojenja u Njemačkoj koje, uz Nijemce koriste i Amerikanci za nadzor podataka. Primjerice, u gradu Griesheim, u blizini Darmstadta, postoji tajna stanica za prisluškivanje koju vodi američka vojska, a također američka vojska još gradi i izvještajni centar u Wiesbadenu u koji ulaže 124 milijuna američkih dolara.[66] A u Bad Aiblingu u Bavarskoj je postojala američka špijunska stanica koja je službeno predana na korištenje BND-u 2004. godine. No odmah potom Amerikanci su sagradili novu stanicu u vojnoj bazi Mangfall nekoliko stotina metara dalje od bivše stanice.[67] BND i NSA su u ovim postrojenjima nastavile svoju suradnju i osnovale dvije zajedničke radne grupe, jednu za pribavljanje podataka, nazvanu Zajednička Sigint Djelatnost (eng. *Joint Sigint Activity*), te drugu za analizu tih podataka, nazvanu Zajednički analitički centar (eng. *Joint Analysis Center*).[68]

Međutim, NSA svoje kapacitete u Njemačkoj nije koristio samo za prikupljanje podataka vezanih za borbu protiv terorizma već i za ekonomsko špijuniranje raznih tvrtki u Zapadnoj Europi, a ni sama Njemačka nije bila pošteđena ovakvog špijuniranja. Nijemci jesu sumnjali na takve aktivnost NSA, ali veća istraga nije poduzeta sve do 2013. godine kada je Edward Snowden javnosti ukazao da NSA koristi svoja postrojenja za ekonomsku špijunažu. BND se pravdao da nisu ništa znali o ovoj aktivnosti NSA, no teško je u to povjerovati poznavajući bliskost njihove suradnje, a uzevši u obzir količinu podataka koju je NSA nelegalno pribavila. Naime radi se o 40.000 sumnjivih pretraživanja vezanih uz tvrtke i vlade zemalja Zapadne Europe.[69] Povodom ovog skandala BND je, bar privremeno dok se cijeli slučaj ne ispita detaljnije, drastično smanjio suradnju s NSA. [70]

4.4.5. Suradnja hrvatskih izvještajnih službi

SOA i VSOA su relativno mlade agencije budući da su u današnjem obliku osnovane tek 2006. godine te stoga nisu ni imale vremena doseći nekakvu bližu bilateralnu suradnju s izvještajnim službama neke druge zemlje jer, kao što smo već naveli, za bližu suradnju je potrebno povjerenje koje se stiče vremenom. O međunarodnoj suradnji SOA u javnosti nema puno dostupnih informacija. Nije upitno da je SOA razvijala međunarodnu suradnju od samih početaka postojanja, budući da je u današnje vrijeme funkcioniranje izvještajnog sustava bez međunarodne suradnje nezamislivo, no prvi službeni javno dostupni dokument kojim SOA potvrđuje postojanje te međunarodne suradnje dolazi iz 2014. godine. Naime, tada je SOA izdala *Javni dokument o SOA 2014* u kojem navodi:

„...s obzirom na transnacionalni karakter sigurnosnih izazova i potrebu praćenja i uočavanja sigurnosnih fenomena na globalnoj razini, SOA razvija bilateralnu suradnju s brojnim

65 Snowden Interview: NSA and the Germans „in bed together", (http://www.spiegel.de/international/world/edward-snowden-accuses-germany-of-aiding-nsa-in-spying-efforts-a-909847.html),07. 06. 2013.

66 Indispensible exchange: Germany cooperates closely with NSA, (http://www.spiegel.de/international/world/spiegel-reveals-cooperation-between-nsa-and-german-bnd-a-909954.html),08. 06. 2013.

67 Ibid.

68 Spying close to home: German intelligence under fire for NSA cooperation, (http://www.spiegel.de/international/germany/german-intelligence-agency-bnd-under-fire-for-nsa-cooperation-a-1030593.html),24. 04. 2015.

69 Ibid.

70 German secret serviceBND reduces cooperation with NSA, (http://www.theguardian.com/world/2015/may/07/german-secret-service-bnd-restricts-cooperation-nsa-us-online-surveillance-spy#top),07. 05. 2015.

sigurnosnim i obavještajnim službama u svijetu i sudjeluje u multilateralnim obavještajnim organizacijama i forumima. Nacionalna vanjska politika RH predstavlja temelj za međunarodnu suradnju SOA.

Veliki dio sigurnosno-obavještajnog rada u suvremenom svijetu ovisi o razmjeni informacija mrežom povezanih partnerskih službi koja se stvara godinama. SOA bilateralno surađuje s brojnim sigurnosno obavještajnim službama. Prvenstveno se radi o službama država članica NATO-a i EU, kao i država iz jugoistočnog susjedstva RH. Redovita suradnja postoji i sa službama drugih država s kojima postoje uspostavljeni radni odnosi i zajednički interesi.

Bilateralna suradnja odvija se međusobnim susretima i dogovorima, razmjenom informacija, edukacijom i razmjenom iskustava, zajedničkim operativnim aktivnostima te ostalim načinima suradnje.

Multilateralnu suradnju SOA ostvaruje u okviru multilateralnih tijela međunarodnih organizacija čija je RH članica (EU, NATO) te ostalih europskih i regionalnih asocijacija i inicijativa. SOA je članica više multilateralnih platformi na kojima se raspravljaju zajednički sigurnosni izazovi njihovih članica. SOA ostvaruje svakodnevnu suradnju s odgovarajućim tijelima NATO-a i EU."[71]

Bitno je napomenuti suradnju hrvatskih izvještajnih službi za vrijeme Domovinskog rata. Surađivali su s mnogim stranim izvještajnim službama na očuvanju stabilnosti u regiji i pružali veliku sigurnosnu potporu međunarodnim mirovnim snagama (UNPROFOR, UNCRO, IFOR, SFOR, itd.) za što su ih više puta pohvaljivali zapovjednici NATO-a i drugih međunarodnih snaga. [72]

5. Zajedničke operacije izvještajnih službi

Izvještajne službe kada organiziraju operaciju većinom to rade unilateralno jer ne žele olako s drugima podijeliti svoje metode rada i svoja saznanja. Izvještajni rad je sam po svojoj prirodi tajnovit pa je razumljivo oklijevanje službi da stupe u organizaciju akcije skupa s nekom drugom tajnom službom. Međutim, bilateralnom ili multilateralnom suradnjom je puno lakše ostvariti neki cilj nego što bi to bilo kroz samostalno djelovanje pa tako ipak postoje primjeri kada neke službe sa zajedničkim interesima operativno surađuju na ostvarenju istog cilja. Operacije koje izvještajne službe provode su većinom strogo tajne i detalji tih operacija nisu dostupni javnosti. Dapače, vjerojatno šira javnost uopće ne zna ni za postojanje većine operacija koje izvještajne službe odrade. Tajne operacije se mogu definirati kao operacije s ciljem da utječu na vlade, osobe ili događaje u stranim državama na način koji odgovara državi pokretaču te akcije, a da se sakrije ikakva umiješanost države pokretača u te događaje.[73] Službenici izvještajnih agencija ne moraju osobno sudjelovati u terenskom radu prilikom izvršavanja pojedinih operacija jer većina država ima posebne specijalne snage za to, no neupitna je važnost izvještajnih službi u logističkoj potpori i cjelokupnoj organizaciji operacija koje se navode u ovom poglavlju.

71 Službeni dokument SOA „Javni dokument o SOA-i 2014", str. 32

72 Tuđman, M., „The First Five Years of Croatian Intelligence Service: 1993-1998", National security and the future 2(1), (2000), str. 70

73 Geneva Centre for Democratic Control of Armed Forces (DCAF), „Intelligence Services And Democracy", (2002), str. 1

5.1. Međunarodna suradnja za opskrbu Hrvatske te Bosne i Hercegovine oružjem

Vijeće sigurnosti UN je 1991. svim državama uvelo embargo na izvoz oružja u zaraćene države na Balkanu. Hrvatsko vijeće obrane i Armija Bosne i Hercegovine su bili u poprilično lošem stanju s vojnog stajališta, jer su iscrpili dosta resursa zbog bošnjačko-hrvatskog sukoba. Ravnoteža na Balkanu se mijenjala značajno u korist srbijanskih snaga. To nije odgovaralo međunarodnoj zajednici i SAD počinje predlagati ukidanje embarga. Ostatak međunarodna zajednica predvođena najviše Engleskom, Francuskom i Kanadom se tome protivi prvenstveno jer su se bojali da bi onda i Rusija mogla opskrbiti Srbiju velikim količinama naoružanja i s više oružja na Balkanu bi rat samo poprimio još veće razmjere. SAD zatim počinje tražiti druge načine kako opskrbiti Hrvate i Bošnjake oružjem, predlagani su planovi da se ručno oružje dostavlja zračnim putem, ali se od toga odustalo radi straha da javnost ne sazna za te tajne akcije što bi moglo pokrenuti val prosvjeda. Iran i Turska su do tada u tajnosti već krenuli s opskrbom obiju strana. Početkom 1993. godine je održan sastanak u Teheranu između Bošnjačkih muslimana, Hrvata i Iranaca o transportu oružja.[74] Pošto je još trajao sukob između Hrvata i Bošnjaka, a oružje se do BiH transportiralo preko Hrvatskog teritorija, ti transporti nisu uvijek prolazili bez problema. U više navrata su se pošiljke otimale. No, u ožujku 1993. su se Izetbegović i Tuđman dogovorili da će transporti prolaziti nesmetano kroz Hrvatsku, a BiH je u zamjenu trebala opskrbljivati Dalmaciju strujom.[75]

CIA je i te kako znala za ove akcije, iz satelitskih snimki su promatrali avione koji su polijetali iz Irana za Tursku, a dva dana kasnije bi sateliti te iste avione snimili u Zagrebu. Avioni su se redovito zadržavali u Turskoj, a zatim preko Crnog mora te zračnog prostora Bugarske i Rumunjske bi doputovali u Hrvatsku gdje bi iskrcavali oružje. Takvih letova je bilo otprilike osam mjesečno.[76] No u SAD nisu ništa poduzimali da spriječe tu opskrbu, takva situacija im je odgovarala, jer se onda oni nisu morali dublje uključivati u sukobe u Bosni i Hercegovini. Dublje su se uključili u sukobe 1994. godine nakon napada bošnjačkih Srba na Sarajevo te uskoro svojim utjecajem doprinijele potpunom prekidu bošnjačko-hrvatskog sukoba.[77]

5.2. Otmica Abu Omara

U popodnevnim satima 12. veljače 2003. godine Usama Mostafa Hassan Nasr (poznatiji kao Abu Omar), Egipćanin s prebivalištem u Italiji, je bio na putu u lokalnu džamiju kada je iznenada otet na ulicama Milana. Na silu je ubačen u kombi, zatim odveden u NATO-ovu vojnu bazu u Avianu na sjeveru Italije, odatle je zrakoplovom prebačen u NATO-ovu vojnu bazu u Ramsteinu u Njemačkoj, a zatim CIA zrakoplovom prebačen u Kairo u Egiptu.[78] U Egiptu je u tajnosti bio zatočen četrnaest mjeseci i navodno mučen – fizički zlostavljan, podvrgavan strujnim udarima, vješan naopačke te mu je zabranjen bilo kakav kontakt s obitelji ili odvjetnikom. Iz tog zatočeništva je pušten 20. travnja 2004. godine s uputama da nikome ne govori što mu se desilo. Egipatske vlasti su ga ponovo uhitile 12. svibnja 2004. godine nakon što je nazvao ženu i prijatelje te im objasnio što se dogodilo. Iako je primio šesnaest sudskih naredbi za oslobođenje, egipatski ministar unutarnjih poslova ga je i dalje

74 Wiebes, C., „Intelligence and the war in Bosnia 1992-1995: The role of the intelligence and security services", (2003), str. 144
75 Ibid. str. 144
76 Ibid. str. 149
77 Ibid. str. 145
78 Amnesty International, izvješće za medije, „Italy: Abu Omar case", (04.11.2009), str. 1

držao u zatvoru na temelju hitnih zakonskih propisa sve do veljače 2007. godine kada je Abu Omar napokon oslobođen.[79]

U istrazi koja je uslijedila talijanski su istražitelji došli do dokaza koji su ih odveli do najviše rangiranog CIA časnika u Milanu, a to je bio Robert Selden Lady. U njegovoj kući u Milanu je pronađeno računalo na kojem su bile slike Abu Omara, mapa s uputama za najkraći dolazak iz Milana u Aviano, avionske karte za Kairo u njegovo ime te inkriminirajuće poruke elektroničke pošte. Dokazi su također pokazivali i umiješanost još 25 službenika CIA. U razgovoru, koji je snimljen 2. lipnja 2006. godine, između Gustava Pignera, bivšeg direktora antiterorističkog odjela talijanske tajne službe SISMI, i Marka Mancinia, tadašnjeg direktora tog odjela, Pignero je priznao da je SISMI, preko direktora SISMI-ja Nicola Pollaria, primio od CIA ručno napisano pismo u kojem se od SISMI-ja traži suradnja u otmicama četiriju osumnjičenih terorista, od kojih je Abu Omar bio prvi na popisu. Gustavo Pignero je navodno uništio to pismo, a ubrzo je i umro u rujnu 2009. pa pismo nikada nije pronađeno. Nicolo Pollari je negirao bilo kakvu uključenost u otmicu Abu Omara. Talijanski novinar Renato Farina je također optužen za sudjelovanje u SISMI-jevom pokušaju zataškavanja otmice Abu Omara, priznao je krivnju i dobio novčanu kaznu.[80]

Sud u Milanu je 2009. godine donio presudu po kojoj su 22 američka službenika zaposlena u CIA osuđena na zatvorsku kaznu u trajanju od pet godina, a najviše rangirani časnik Robert Selden Lady je osuđen na osam godina zatvora. Svi su osuđeni u odsutnosti, a SAD ih nije isporučio Italiji.[81] Sud je 2013. godine osudio i talijanske službenike za otmicu Abu Omara. Nicolo Pollari je dobio kaznu od deset godina zatvora, Marco Mancini devet godina, a još tri službenika SISMI-ja su dobila kazne od po šest godina zatvora svaki.[82]

5.3. Operacija AJAX

Nakon Prvog svjetskog rata Britanska nacionalna firma APOC (*Anglo-Persian Oil Company*) je imala koncesiju na eksploataciju nafte u Iranu. Ugovor je bio vrlo povoljan za Britance, a vrlo nepovoljan za Iran te je u Iranu počelo rasti nezadovoljstvo takvim stanjem. Jedan od glavnih političkih vođa koji je zagovarao raskid ovog ugovora i nacionalizaciju izvora nafte je bio Mohammad Mossadegh. Svoje istomišljenike je okupio u stranku Nacionalna fronta te je pokrenuta inicijativa da se smjeni trenutni iranski šah Mohammad Reza Pahlavi. Godine 1951. Nacionalna fronta dobiva većinu u Parlamentu, Mossadegh je postavljen za premijera i njegova moć značajno raste. Krajem 1951. godine parlament je skoro jednoglasno odobrio odluku o nacionalizaciji izvora nafte. To je bio značajan ekonomski udarac za Veliku Britaniju te oni počinju kovati planove kako srušiti Mossadeghovu vladu. Nagovarali su SAD da se aktivnije uključi u rješavanje krize u Iranu, što je SAD odbijala za vrijeme vladavine predsjednika Trumana. To se promijenilo kada je na vlast došao predsjednik Eisenhower čiji je glavni cilj bio riješiti se komunizma u svijetu.[83] On se bojao prodora komunizma u Iran, a tu su mu prijetnju preuveličano prikazivali i Britanci, te je odobrio CIA da zajedno s MI6 krenu u operaciju svrgavanja Mossadeghove

79 Ibid., str. 2

80 Ibid., str. 3

81 „Abu Omar case: Italian Court Delivers Damning Verdict on CIA Renditions", (http://www.spiegel.de/international/europe/abu-omar-case-italian-court-delivers-damning-verdict-on-cia-renditions-a-659418.html),05.11. 2009.

82 „Italy Jails Ex-Officials for Rendition", (http://www.nytimes.com/2013/02/13/world/europe/former-italian-military-officials-sentenced-in-abduction-of-abu-omar.html?_r=0),12.02.2013.

83 McMurdo, T. L., „The United States, Britain, and a Hidden Justification of operation TPAJAX" Center for the Study of Intelligence, Central Intelligence Agency, (2012), str. 24

vlade. Ta operacija se zvala AJAX (ponekad i TPAJAX) i sastojala se od pokretanja pobune u Iranu sa svrhom svrgavanja Mossadeghove vlade te vraćanja moći u ruke Iranskog šaha Mohammada Reza Pahlavia.

Samu operaciju je inicirao MI6, koji ju je CIA predložio krajem 1952. godine. Zajedno su složili kompleksan plan kako pokrenuti pobunu, plan je uključivao proteste na ulici, propagandu, povratak prognanih političkih vođa i slične akcije. Operacija je započeta 15. kolovoza 1953. godine i bilo je predviđeno da traje 18 sati, ali je na kraju potrajala punih 72 sata i nekoliko puta je bila blizu da propadne. Prvih dvanaest sati operacije nije išlo po planu; brojni članovi Mossadeghovog kabineta nisu uhićeni kao što je bilo planirano. Mossadegh je zbog toga dobio pravovremeno upozorenje o pobuni što mu je dalo dovoljno vremena da učvrsti osiguranje u nekoliko vladinih zgrada uključujući i njegovo sjedište. Mossadegh je dao uhititi pukovnika Nematollaha Nassiria koji mu je donio dekret po kojem je iranski šah smijenio Mossadegha s mjesta premijera i na to mjesto je trebalo da dođe general Fazlollah Zahedi. Protesti su se zahuktavali na ulicama i postajali sve nasilniji te je šah u strahu za vlastiti život pobjegao u Italiju. Mossadegh je raspustio pojačano osiguranje vjerujući da je pobuna okončana šahovim odlaskom u Italiju. Agenti CIA i MI6 su tada počeli propagandnim djelovanjem utjecati na javno mišljenje. Stvorili su takvu atmosferu gdje je narod mislio da Mossadegh pokušava srušiti iransku demokratsku vladu, nametnuti komunistički sistem i sebe staviti na čelo države. To je izazvalo još intenzivnije protukomunističke prosvjede s još jačim nasiljem. General Zahedi je tada okupio ljutitu masu ljudi s ulice i poveo ih u borbu protiv navodne komunističke revolucije u Iranu. Pošto su protesti postajali sve nasilniji, general Zahedi je mobilizirao vojsku i krenuo u pohod na preostale utvrde Mossadegha i njegovih ljudi. U početku se Mossadegh odbijao predati, ali je kasnije to ipak napravio da bi spriječio daljnje krvoproliće. Šah se vratio iz Italije tek nakon uhićenja Mossadegha i stavljen je na čelo države, a Mossadegh je osuđen na doživotnu kaznu zatvora.[84]

5.4. Ubojstvo Imada Mughniyaha

Imad Mughniyah je bio Hezbollahov zapovjednik za međunarodne operacije. Bio je na FBI-jevoj listi najtraženijih terorista, a tražen je još i u 42 druge zemlje. Neki od najznačajnijih terorističkih napada u kojima je on sudjelovao su:

- postavljanje bombe u SAD ambasadu u Beirutu 1983. godine što je rezultiralo smrću 63 osobe
- mučenje i ubojstvo šefa CIA libanonske postaje Williama F. Buckleya 1984. godine
- postavljanje bombe u Izraelovu ambasadu u Buenos Airesu 1992. godine što je rezultiralo smrću 29 osoba
- postavljanje bombe u Centar židovske zajednice u Buenos Airesu 1994. godine što je rezultiralo smrću 85 osoba
- postavljanje bombe u tornjeve Khobar u Saudijskoj Arabiji 1996. godine što je rezultiralo smrću 19 pilota SAD zračnih snaga i ostalog osoblja.[85]

84 Matherly, C., „Operation AJAX: Roots of a Tree Grown in Distrust'', Saber and Scroll Journal: Vol. 2, Iss. 4, (2013), str. 4

85 „Who was Imad Mughniyah, a senior Hezbollah figure killed in joint CIA-Mossad operation?'', (https://www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2015/01/30/who-was-imad-mughniyah-a-hezbollah-leader-killed-in-joint-cia-mossad-operation/), 30.01.2015.

Njegovo ubojstvo su zajedničkim snagama izvršili CIA i Izraelska tajna služba Mossad. Ubojstvo je izvršeno 12. veljače 2008. godine u Damasku bombom postavljenom u automobil. Ne zna se kada je CIA točno saznao da Mughniyah živi u Damasku, ali ta im je informacija bila poznata barem godinu dana prije ubojstva. Prema izvještajima bivših CIA službenika Izraelci su prvi prišli CIA s idejom o zajedničkoj operaciji u kojoj bi smaknuli Mughniyaha. CIA je u Damasku već imao dosta jaku infrastrukturu potrebnu za praćenje i izvršavanje tajnih operacija pa su to Izraelci htjeli iskoristiti. Izraelci su htjeli biti ti koji će povući okidač kao neku vrstu osvete za terorističke napade koje je Mughniyah izvršio nad Židovima. Amerikancima je jedino bilo bitno da Mughniyah bude mrtav. Kada je Mughniyah lociran u Damasku izvještajne agencije su krenule u slaganje profila životnih navika tražeći neku slabost koju bi mogli iskoristiti. Kada su bili zadovoljni svim prikupljenim informacijama odlučeno je da će se ubojstvo izvršiti bombom postavljenom u rezervnu gumu automobila kada se Mughniyah bude vraćao iz restorana u koji inače ide. SAD je tu bombu testirao najmanje 25 puta u Sjevernoj Karolini, jer su odlučili da će bombu detonirati na parkingu gdje Mughniyah inače parkira svoj automobil kada ide u restoran, a parking se nalazi u blizini škole u Damasku pa su se trebali uvjeriti da eksplozija neće uzrokovati dodatne žrtve. Kada je Mughniyah izašao iz restorana i krenuo prema automobilu njegove kretnje su pratili agenti CIA koji su bili komunikacijski povezani s agentima Mossada u Tel Avivu. Kada je Mughniyah prišao blizu automobila u kojem se nalazila bomba okidač je potegnut na daljinu iz Tel Aviva. Plan je prošao bez greške, smrtna zona eksplozije je bila oko 6 metara i nije bilo nikakvih dodatnih žrtava.[86]

5.5. Operacija Arhimed

Operacija Arhimed je najveća zajednička operacija na razini Europske unije koju je vodio EUROPOL, a sudjelovale su još i druge agencije poput INTERPOL-a, Eurojusta i Frontexa kao i policijske službe i izvještajne agencije iz 28 država članica EU i iz još šest „trećih država" koje nisu članice EU. Operacija se sastojala od preko 300 koordiniranih akcija na preko 260 različitih lokacija, a odvijala se od 15. do 23. rujna 2014. godine. Sudionici operacije Arhimed su udružili snage s ciljem da zadaju ozbiljan udarac kriminalnim udruženjima koja se bave proizvodnjom i trgovinom droge, trgovinom ljudi i ilegalnim prijevozom imigranata, ilegalnim poslovanjem s nekretninama, trgovinom oružjem i trgovinom krivotvorenom robom. Cilj je bio zadati značajan udarac organiziranom kriminalu koji će imati dugoročnih negativnih posljedica na kriminalna udruženja. Operacija je planirana na temelju jake logističke potpore izvještajnih agencija koje su akcije usmjerile na kriminalna udruženja s najvećim prijetnjama i na najznačajnija kriminalna žarišta u EU i inozemstvu. U operaciji je uhićeno 1.150 ljudi te je napravljeno 350 zapljena uključujući 1,8 tona kanabisa, 600 kg kokaina, 200 kg heroina, 16 luksuznih automobila, preko 100 krivotvorenih dokumenata te milijun eura gotovine. Iako još ostaje za vidjeti koliko je operacija ozbiljan dugoročan udarac zadala kriminalnim udruženjima, ipak je po svom završetku odmah proglašena vrlo uspješnom.[87]

Kao članica Europske unije u operaciji Arhimed je sudjelovala i Republika Hrvatska pa je tako vidljivo iz izvještaja Ministarstva unutarnjih poslova da je u sklopu operacije izvr-

86 „CIA and Mossad killed senior Hezbollah figure in car bombing", (https://www.washingtonpost.com/world/national-security/cia-and-mossad-killed-senior-hezbollah-figure-in-car-bombing/2015/01/30/ebb88682-968a-11e4-8005-1924ede3e54a_story.html),30.01.2015.

87 Službeni dokument EUROPOL-a, „Operation Archimedes Evaluation Report", 03.12.2014., str. 4-6

šena provjera za 2.690 osoba i 2.941 vozilo, izvršen pregled i nadzor ukupno 212 objekata te detaljan pregled 184 putnih isprava, 9 osobnih iskaznica i jedne dozvole boravka. Kao rezultat tih svih pregleda uhićeno je 7 osoba (4 državljanina Kosova, 1 državljanin BiH, 1 državljanin Albanije i 1 državljanin Srbije) od čega 5 osoba za nezakonit prelazak državne granice, 1 osoba za izbjegavanje carinskog nadzora (krijumčarenje duhana i cigareta) i 1 osoba za krivotvorenje isprava.[88]

ZAKLJUČAK

Globalne prijetnje kao što su trgovina ljudima, trgovina drogom, terorizam, cyber terorizam i slično su danas izraženije nego ikada u povijesti čovječanstva. Oprema koja je potrebna za izvršavanje takvih prijetnji je danas lako dostupna široj svjetskoj populaciji, a lako je dostupno i znanje za njihovu zlouporabu. Prema tome, prijetnje s kojima se danas izvještajne službe susreću su nikad veće i sve raznovrsnije. Na te prijetnje izvještajne službe uspješno mogu odgovoriti korištenjem tehnoloških inovacija, novih medija i međusobnom suradnjom. Ta suradnja se ogleda u međusobnoj razmjeni informacija i u eventualnom organiziranju zajedničkih operacija. Kada i organiziraju zajedničke operacije, one su sakrivene od očiju javnosti pa javnost nema jasnu sliku u kojoj količini se takve operacije odvijaju te je stoga teško tražiti od izvještajnih službi da pojačaju suradnju u tom pogledu. Važnost razmjene informacija između izvještajnih agencija je jasno vidljiva cjelokupnoj svjetskoj javnosti te treba inzistirati na što intenzivnijoj međunarodnoj suradnji u tom obliku. Do točnih izvještajnih podataka se puno lakše i brže može doći bilateralnom ili multilateralnom suradnjom nego što bi to mogla neka izvještajna služba svojim samostalnim radom. To je postalo jasno svim izvještajnim službama ponajviše nakon napada u New Yorku 2001. godine i od tada se sve intenzivnije radi na suradnji izvještajnih agencija, ali i danas postoje problemi koji koče međunarodnu razmjenu izvještajnih podataka. Na otklanjanju tih problema treba što intenzivnije poraditi ne samo na razini službenika izvještajnih službi nego prvenstveno na razini donositelja državnih političkih odluka, jer su oni ti koji mogu najviše utjecati na povećanje međunarodne razmjene informacija. Pri razmjeni izvještajnih podataka posebnu pažnju treba posvetiti točnosti tih podataka jer razmjena netočnih podataka može dovesti do nepovjerenja između službi što će vjerojatno rezultirati smanjenjem intenziteta razmjene podataka u budućnosti. Još veći problem je što razmjena netočnih podataka može uzrokovati kršenje ljudskih prava i mučenje nevinih osoba kao što se primjerice dogodilo u slučaju otmice Abu Omara. Kada ovi problemi i ne postoje izvještajne agencije i dalje često oklijevaju s razmjenom podataka čisto iz razloga što ne vide svoj vlastiti interes u tome. Iako jedna zemlja nema vlastiti interes u tome da razmijeni određeni izvještajni podatak s drugom zemljom takvu razmjenu i dalje treba ohrabrivati, jer bi ta druga zemlja mogla imati veliku korist od takvog podatka, možda će upravo taj podatak pomoći u sprečavanju nekog budućeg terorističkog napada ili u razbijanju lanca trgovine ljudima, drogom, oružjem ili slično.

88 Izvještaj MUP-a, „Operativna akcija Arhimed", (dostupan na: http://www.mup.hr/194538/109.aspx),24.09.2014.

LITERATURA

Knjige i znanstveni članci:

7. Johnson, Loch K., „Secret agencies: U.S. intelligence in a hostile world", (1998)
8. Vidušić, E., „Vodič kroz tajne službe", (2004)
9. Bilandžić, M., ''Britanski model obavještajnig organiziranja: obavještajne institucije i nadzor njihovih aktivnosti", (2000)
10. Adams, J., „The New Spies: Exploring the Frontiers of Espionage", (1995)
11. Hayez, P., Regnault de Maulmin, H., „French Intelligence", The Intelligencer: Journal of U.S. Intelligence Studies, (2015)
12. Tuđman, M., „Informacijsko ratište i informacijska znanost", (2008)
13. Tuđman, M., „Izvještajne službe i meka moć", National security and the future 1, (2013)
14. Sepper, E., „Democracy, Human Rights and Intelligence Sharing", Texas International Law Journal (2010)
15. Junker, D., „The United States and Germany in the Era of the Cold War, 1945-1990", (2004)
16. Tuđman, M., „The First Five Years of Croatian Intelligence Service: 1993-1998", National security and the future 2 (1), (2000)
17. Wiebes, C., „Intelligence and the war in Bosnia 1992-1995: The role of the intelligence and security services", (2003)
18. McMurdo, T. L., „The United States, Britain, and a Hidden Justification of operation TPAJAX" Center for the Study of Intelligence, Central Intelligence Agency, (2012)
19. Matherly, C., „Operation AJAX: Roots of a Tree Grown in Distrust", Saber and Scroll Journal: Vol. 2, Iss. 4, (2013)

Zakoni:

20. Zakon o sigurnosno-obavještajnom sustavu Republike Hrvatske
21. Zakon o izvještajnoj reformi i prevenciji terorizma Sjedinjenih Američkih Država
22. Zakon o nacionalnoj sigurnosti Sjedinjenih Američkih Država
23. Izvršna odredba 12333 Sjedinjenih Američkih Država
24. Zakon o pravu i sigurnosti Ujedinjenog Kraljevstva
25. Zakon o službi sigurnosti Ujedinjenog Kraljevstva
26. Zakon o izvještajnim službama Ujedinjenog Kraljevstva
27. Zakon o izvještajnoj službi Republike Njemačke

Web stranice:

28. Sigurnosno-obavještajna agencija: www.soa.hr
29. Director of Nationall Intelligence: www.dni.gov
30. Die Zeit: www.zeit.de
31. The Guardian: www.theguardian.com
32. The British Broadcasting Corporation: www.bbc.com
33. National Security Agency: www.nsa.gov
34. European Police: www.europol.europa.eu
35. Der Spiegel: www.spiegel.de
36. The New York Times: www.nytimes.com
37. The Washington Post: www.washingtonpost.com
38. Ministarstvo unutarnjih poslova:www.mup.hr

Ostali izvori:

39. Interagency OPSEC Support Staff (IOSS), „Intelligence Threat Handbook", (2004)
40. Službeni dokument vlade Ujedinjenog Kraljevstva „National intelligence machinery", (2010)
41. Capstone istraživački projekt, Columbia School of International and Public Affairs, „Nato Intelligence Sharing in 21st Century", (2010)
42. Aldrich, R. J., „International Intelligence Co-operation in Practice", Conference on the Accountability of International Intelligence Co-operation, (17.10.2008)
43. Službeni dokument SOA „Javni dokument o SOA-i 2014", (2014)
44. Geneva Centre for Democratic Control of Armed Forces (DCAF), „Intelligence Services And Democracy", (2002)
45. Amnesty International, izvješće za medije, „Italy: Abu Omar case", (04.11.2009)
46. Službeni dokument EUROPOL-a, „Operation Archimedes Evaluation Report", (03.12.2014)